

AZ IGE TÜKRÉBEN.

„... Az én ruháimon ...”

Máté ev. 27:35: „... Megosztozának az én ruháimon.”

Mikor Jézust keresztre feszítenék, sorsot vetvén, eloszták az ő ruháit.

Az Úr nagyon erősen érezte ezt a gyalázatot. Érezte már akkor, mikor még földi testet nem öltött. A Szentlélek által már Dávid ajkairól énekelte: „megosztoznak ruháimra és köntösömrre sorsot vetnek.” (22. zsolt. 19. v.)

Hogy ruháját maga vesse le, az az embernek, még a leg-szegényebbnek is a magányban, a házi elrejtettségben, mondjuk szent előjoga. De hogy valakinek ruháit erőszakkal mások huzák le, hogy a ruháját valakinek nyilvánosan, az utcán, mindenki szemeláttára tépjék le, nemcsak felső ruháját pedig, hanem minden ruháját, hogy utoljára meztelen teste ki legyen téve mindenki csűjára a szájatató csöcselék szennyes tekintetének. — kedves testvéreim, az örök időktől fogva a legmeghényezettebb gonosztevők szegénye volt.

De soha senki úgy nem szenvedett bűnös ember, mint a szent Jézus, mikor ruhái megkínzott testéről letépettek. Az a jajgató panasz, hogy ruháimon megosztozának már a zsoltárban a szívnek aggodalmas keserű jajkiáltása volt, mintha Immanuel könyörögne, hogy ne jusson erre a legvégsőre.

Hogy még ruháimat is, az én testemről mindenek szemeláttára letépjék!? — Oh Atyám, ha lehetséges, muljék el tőlem e keserű pohár!

A ruházatban rejlik az ember önmaga előtt tisztessége, megbecsülhetése. Mielőtt a kis gyermek megszületik, bölcsejében már ruhácskája készen várja.

Egyedül a gyermek Jézust nem várja ruha, mikor a világra jött: „bepólyáltatott.” És mikor a sírba tették, ismét meg van írva, hogy „ő pedig gyolcsot vásárolván és levévén őt, begöngyölé a gyolcsba” — és így helyezék el a József kertjében egy sírboltba.

De az ő földi vándorlásának idején Jézus is emberi ruhákba öltözve láttatott s nála is az ő ruhája testével és az által egész személyiségével oly szoros, benső összeköttetésben állott, hogy

ruhájának szegélyéből is csodatevő erő áradt ki, mikor a szegény beteg nő, ki szegényletében beszélni sem tudott és mégis hitt, többet tenni nem merészelt, mint hogy ruhája szélét érintette.

És a Thabor hegyén, mikor megdicsőítetté, ruhája is osztozék abban a leírhatatlan dicsőségben, mi róla sugárzott, mert olvassuk: „és a ruhája fényes lőn mint a hó, mihez hasonlót ruhafestő e földön nem készíthet.“ (Márk ev. 9:3.)

Háromszor olvassuk Jézusról, hogy ruháját levette.

Először önként, a lábmosásnál, mikor felső ruháját azért vetette le, hogy tanítványai előtt szolgálai alakban mutassa magát. Szolgai alak volt, mert csak szolgának nem volt becsülete s azért hajadon fővel és ruhátlan felső testtel járt. Az emberi tisztesség és megbecsülés hirtokában csak szabad ember volt.

Másodszor Heródesnél vették el ruháját, mikor durva katonák gúnyt űztek belőle és szilaj kedvvel, istenkáromló gonosz indulattal királyosdit játszottak vele. De akkor ruháját megint visszakapta. A biborpalástot leakasztották vállairól és Pilátushoz már rendes ruhájában vitték.

De harmadszor, utoljára: egyszersmindenkorra elvették ruháit. Akkor a mikor zsoldos katonák megfeszítése előtt durva kézzel tépték le ruháit, s ruhátlan testét emelték s feszítették keresztre az egész világ szemeláttára.

Olyan könnyen túlteszik magukat az emberek az ilyen jelentéktelennek látszó eseményeken. S mégis ebben is oly mély a fájdalom, rettentő a gyalázat reá nézve. *Hogy mi egyszer csak ne meztelenül, de felruházva találtassunk.* Hogy a Jelenések könyve nyelvén fejezzük ki magunkat, — az új Jeruzsálemben fehér gyolcsruha adassék nekünk, — ruháit is elosztani engedé éretünk. Nem halála után, de még élve, még látva, hogy ruháival mit cselekesznek.

Oh, az emberi ruházatnak oly sok mondanivalója van mi hozzánk. Isten maga adta az első ruhát az emberre és édenkertben, hogy állathőrrel fedezze az ő meztelenségét, mi a bűnbe esett emberi szívre nézve a szegény oka lett.

Hálásan viselte az ember a ruhát mindaddig, míg csak a bűn túlerős nem lett.

De mikor a bűn megzavarta és a bor feltüzelté a férfiut, Noé ruháit ledobta és meztelenül dőlt nyughelyre, hogy aludjék. Cham kigunyolta, de Sem és Jáfet betakarták ruháival apjuk szegényét.

Mikor aztán fellép a főpap és ruházata az ő isteni tisztjének jele, a nagy kiengesztelési napon cserélnie kell öltönyét.

Sokszor a ruha áruló jel, megmondja, mi történt gazdájával. Jákob jajszóra fakad, mikor megtalálja József tépett, véres ruháját és Potifár lángoló haragra gyúl mikor József alsóruháját felesége ágyán találja meg.

A ruha az ember egyéniségének egy része.

Mikor Ilyés égberagadtatott, prófétái palástja Elizeusra hull alá, jelentve, hogy Ilyés prófétai szellemének két része az Úr prófétájára szállott alá.

A szomorkodó szívű zsákba öltözik, a vidám ruhája fénylik, ragyog.

Az üdvösségnek is vannak ruhái mik a választottakra rá-adatnak.

Jézus halálharcában a mi ruházatunk is megszenteltetett.

Megszenteltetett, hogy az ember a ruhának tisztességét őrizze, becsben tartsa. Megszenteltetett, hogy az ember hiúságában ruháját bűnné ne tegye. Megszenteltetett, mint az igazságosság fehér ruhájának szimboluma is, mi arra tétetik, ki, mint egészen nyomorult, tud meztelen lenni.

Dr. A. Kuyper u. Csürös József.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A tanítványok választása.

(Mutatvány Kálvin János újszövetségi írásmagyarázatából.)

Márk II. 13. *Felméne a hegyre.* Ezzel a választással még nem tette őket Krisztus apostolokká, úgy, hogy azonnal be is töltsék a tisztüket, hanem csak legbensőbb tanítványaivá fogadta őket az apostolság reménységére. S e tekintetben képzelődtek azok a magyarázók, kik elég oktalanul összetévesztik e helyeket Máté evangéliumának 10. részével. Pedig világosan elárulják e szavak, hogy egyelőre csak kiválasztotta őket Krisztus arra a leendő küldetésre, melyre Máténál megbízatást kaptak. Márk is, Lukács is azután a maga helyén szólnak arról a küldetésről, melyről Máté az említett helyen beszél. Nincs is mit csodálni azon, ha lassanként akarta a mennyei Mester annyira nehéz megbízatásukra kiképezni, és őket hozzászoktatni, mert tudatlanságukat még hosszadalmas oktatással sem igen lehetett volna eloszlatni. Azt mondja mind a két evangelista, hogy felment Krisztus a hegyre. Lukács az okot is megmondja, hogy t. i. a magányban zavartalanabban imádkozzék, amit, mint egyéb helyekből ismeretes, Krisztus több ízben megtett. Ennek a példának pedig örök szabályként kell előttünk állnia, hogy az egyház pásztorainak választásakor minden egyes alkalommal imával kezdjük dolgunkat, mert enélkül elhibázott lesz minden kísérletünk. S bizonyára az Úr sem a maga érdekében imádkozott, hanem azért, hogy törvényt írjon élénk. Az okosság ugyanis és a belátás cserben hagynak bennünket, és ha még annyira körültekintők vagyunk is, mégis igen könnyű e tekintetben csalódnunk. Azután ha egyáltalán nem fenyeget is bennünket a tévedés veszedelme, mégis ha az Úr nem igazgatja érzelmeinket, mily nagy, sőt mennyire erőszakos befolyással vannak a kedvelés, a kegy, a gyűlölet és részrehajlás arra, hogy bennünket elragadjanak. Azonfelül, ha a legnagyobb okosság érvényesült is a választásban, mégis balsikerű lesz majd minden, ha az Úr nem veszi igazgatás alá a választottakat és el nem látja őket a szükséges adományokkal. Hát aztán — mondhatná valaki — vajjon nem komolyan kérte Krisztus az Atyától, hogy támogassa őt a választásban? Ezt minden-

esetre elismerem s egyúttal hozzáteszem, hogy világos jelét adta e tanúságtétellel annak, hogy mennyire aggódott az egyházáért. Ő tehát nem a szokásos módon kérte az Atyát, hanem az egész éjjelt imában töltötte. Ha pedig ő, bár telve volt Szentlélekkel, mégis oly buzgón és szorgalmasan kérte az Atyát, hogy legyen a választásának irányítója, akkor mennyire nagyobb erre a mi kötelezettségünk?

És szólítá magához, akiket akara. Szerintem e megoldással Márk kétségtelenül azt fejezi ki, hogy pusztán Krisztus kegyelméből, nem pedig a maguk érdeme alapján jutottak erre az oly megtisztelő méltóságra. Ha úgy értelmeznék a dolgot, hogy azokat választotta ki Krisztus, kik a többieknél kiválóbbak voltak, ez a felfogás nem vonatkozhatik Judásra. Értelme tehát e mondásnak ez: Az apostolság nem emberi érdemek alapján ruháztatott rájuk, hanem Istennek ingyen kegyelméből való könyörületessége emelte fel őket, kik éppen nem voltak rá méltók, erre a méltóságra, s így teljesedett be, amit másutt mond Krisztus: Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket (Ján. XV. 16.) Ugyanez értelemben hívja fel Pál több ízben figyelmünket Istennek az ő apostolságában megnyilvánuló szándékára (Eféz. III. 7; Kol. I. 25.) Itt azonban több kérdés merül fel. *Először*, miért választotta szándékosan Judást, mikor tudta róla, hogy méltatlan erre a tisztségre, s hogy áruló is lesz. *Másodszor*, miért engedte meg Isten, holott oly buzgón kérte a fia, hogy az egyház e tekintélyes rendjébe álnok és gaz ember is becsússzék, éppen úgy, mintha elutasította volna Krisztust a kérésével. *Harmadszor*, miért akarta, hogy ily nagy gyalázat szennyezze be az egyházat mindjárt kezdetben. *Negyedszer*, mint történt, hogy Krisztus tudva és akarva eléje helyezte Judást a becsületes és hűséges szolgáltnak. Az első ellenvetésre ez a felelet: Az Úr szándékosan akarta elejét venni a leendő botrányoknak, hogy túlságosan fel ne háborodjunk, amikor hűtlen tanítók foglalnak helyet az egyházban, vagy hitehagyók lesznek az evangélium vallóiból: s egy ember személyében egyúttal példáját is akarta adni a borzalmas elpártolásnak, hogy túlságosan ne tetszelegjenek maguknak, akik magasabb fokú méltóságba jutottak. Nem mondjuk azonban, hogy Krisztus visszautasítást szenvedett. Az Atya ugyanis, bár az ő csodálatos intézkedésével egy ördögöt csatolt a tizenegy angyalhoz, a dolog kimenetelét mégis úgy irányította, hogy az ő elpártolása inkább megerősítette, mint megrendítette az egyház hitét. Ugyanez a megoldás alkalmazandó a harmadik kérdésre is. Már a kezdetekben is korán megmutatkozott az egyház leendő állapota, hogy egy gonosznak elestén meg ne rendüljenek a gyengék, mert méltatlan dolog volna, hogy embe-

rektől függjön az evangélium állandósága. Ami az utolsó ellenvetést illeti, Krisztus nem helyezte eléje Judást a kegyes és szent tanítványoknak, hanem mikor a magasba emelte őt, ahonnan le kellett esnie, ezzel azt akarta, hogy mindenki világosan lássa, sőt hogy minden idő előtt bizonyítékul szolgáljon arra, hogy senki vissza ne éljen az Istentől reá ruházott tisztséggel: azután, hogy az oszlopok ledőltevel is szilárdan álljanak, kik a hívők tömegéből valóknak látszanak.

Luk. VI. 13. *Kiket apostoloknak is nevezte.* Ezt kétféleképpen lehet magyarázni, vagy úgy, hogy később mikor a tisztükre felavatta őket, ezt a nevet adta nekik, vagy hogy már a jövő méltóságuk reményében felékesítette őket e címmel, hogy tudják, miért választottak el a többiek számából, s minő célra szemeltettek ki. S ez meg is felel, Márk későbbi szavainak: azt mondja ugyanis, azért tette ezt Krisztus, hogy ő vele lennének, s hogy elbocsássa őket, hogy prédikáljanak. Azt akarta tehát, hogy ezek állandó társai legyenek, hogy majd nagyobb megbízatást adjon nekik, mert mint fentebb említettem, mikor azt mondja, hogy vele legyenek, s hogy elbocsássa őket prédikálni, nem ugyanazon időpontot jelöli meg a két mondásban.

Márk II. 16. *Kit nevezte Péternek.* Bár a lelki templom élő kövének kell minden keresztyénnek lennie, Krisztus mégis a kegyelem ama mértékéhez képest, mellyel Simont el akarta látni, különleges nevet adott neki. Nem akadályozta ennek az a szégyenletes gyengeség sem, melyet az Úr megtagadásában árult el, mert ezzel a szóval Krisztus az ő győzhetelen érnységét és állhatatosságát ékesítette fel, mely egész a haláláig meg volt benne. Nevetségesek azonban a pápisták, kik ebből azt következtetik, hogy ő reá alapított az egyház, amint majd bővebben szólunk erről Máté evangéliumának 16. részében. Zebedeus fiait *a mennydörgés fiainak* nevezte el Krisztus, mert nekik csengő hangot szándékozott adni, hogy mennydörögjenek az egész világon. S a mennydörgés ma is hallatszik János ajakáról: hogy testvére, amíg élt, megrázta a földet, ez a legkevésbé sem kétségtelen. Egyébként ez a mondás (Boanerges) megromlott, mert helyesen így volna: *Benaë reges* vagy *ragas*, tudvalevő azonban, mennyire könnyen változnak a szavak, mikor idegen nyelvbe viszik át őket.

Ford. Rábold Gusztáv.

Feltétlen bizonyosság.

„Az egész teremtt világot egyetemben fohászok és nyög mindidáig”.
Róm. VIII. 2.

Jézus mindig tisztában volt azzal a befolyással, amelyet a világra gyakorol, sohasem kételkedett benne. Bizalmát akkor sem veszítette el, amikor szemtől-szembe állott az ellentétes erőkkel. Amidőn készen állott a világ, hogy őt eltiporja, nyugodtan és határozottan így szólt a tanítványaihoz: „ne féljétek, én meggyőztem a világot.”

Minden szavában amit Jézus mond magáról és a jövődőről ott a bizalom csendül meg. Amikor fájdalom vagy panasz hangzik el ajkán, még akkor is kiérzik hangjából a győzelem bizonyossága. Sohasem gondol arra, hogy az ő élete felesleges lesz a világ számára. Soha sincs egyetlenegy szava, amelyből azt vehetnők ki, hogy ő tévedhet, sohasem látjuk őt kétségbeesve, jóllehet a körülmények és a sorsa fölébe emelkedtek és a helyzete reménytelennek látszott.

I.

Ebben az értelemben emelkedik Jézus minden nagy emberi szellem fölé, akiket valaha a korszellem az eszmények magaslatába emelt és minél jobban és őszintébben megismerjük, annál inkább. Reformátorok, próféták, predikátorok többé-kevésbé mindnyájan átérték azokat a keserű órákat, amidőn álmaik kivihetlensége miatt erőt vett rajtuk a csüggedés és kétségbeesés. Arra gondoltak, hogy ha meghalnak, a világ napirendre tér felettük. A feledés homálya borul rájuk.

A legjobb emberek, akiket a világ valaha látott férfiak, akik nagy reménységgel indultak el az élet útjára; és akik mindent megtettek, hogy eszményeiket megközelíthessék, mindeniknek meg volt a maga napja, órája vagy perce, amidőn a reménység megingott bennök és magok magokban beismerték, hogy ez a világ nagyon megöregedett a bűnben és nagyon nehéz a régi megszokott útról letéríteni. Ezek közül a nagy lelkek közül így kiált fel az egyik: „Most, oh Uram,

vedd el az én életemet, mert nem vagyok jobb, mint az én atyáim voltak.“ Ez a világ győzelmét jelenti a hit, reménység és a szeretet bajnokai fölött.

II.

A világ azonban sohasem nyerhetett ilyen győzelmet — még egy óráig sem — Jézus Krisztus felett. Sohasem gondolt arra Jézus, hogy az ő munkája sikertelen lesz. Sohasem sietett; nem türelmetlenkedett, mint az olyan emberek, akiknek sikere az időtől és a véletlentől függ. Lelki nyugalmat sohasem zavarták és sohasem nyugtalanították a körülmények, bármilyen fenyegetők voltak. Tudta, hogy győzedelmes lesz mind az időknek végéig.

Amidőn egyedül állott Pilátus előtt és a római hatalmával akarta őt befolyásolni, így szólt: „Nincs hatalmad felettem, ha csak nem az én mennyei Atyámtól.“ A világ azt hitte elveszett, holott ő győzött. Amidőn Jeruzsálem leányai sirtak, amint látták őt a vesztőhelyre vezető úton, Jézus megdorgálta őket „Ne engem, hanem magatokat sirassátok“. „Azért sírjatok, aki legyőzött; én nem győzöttem le. Én győzedelmes vagyok, a lélek és hit diadala az enyém.“

Mindenkit meglephet az a gyermeki bizalom, amellyel Jézus néz a jövő felé. Ellenségei felsorakoznak ellene, tudja, hogy a vég közel van. Barátait maga köré gyűjti és nyugodtan intézkedik sorsuk felől. Amidőn a kereszt árnyéka már Jézusra borul, Jézus tanítványai a világ meghódításának a tervéről beszél. A halála előtti éjszakát imádkozásban tölti. Az imádsága azonban inkább hálaadás a mennyei Atyának, azért a nagy örömért és dicsőségért, hogy életét Neki szentelhette; a hitért, amellyel az elkövetkezendő dolgokat várja az örökkévalósággal együtt. A halála előtti éjszakán egész magatartásán az a csodálatos előérzet és bizonyosság ömlik el, hogy az ő neve, munkája, az elért eredmény, az Isten kezében van. És Ő visszatér erre a világra, amely őt most egyelőre kitaszítja; visszatér és az Isten országának átveszi a vezetését. „Atyám, a Te kezébe teszem le az én lelkemet“, szölt és meghalt — olyan nyugodtan, mint a gyermek, aki estéli imáját mondja és aztán csendesen elalszik.

III.

Most már méltán kérdezhetjük, mi volt ennek a nagy bizalomnak a forrása, honnan tudta Jézus azt, hogy őt a világ sohasem feledi el, mert egyáltalán nem felejtetheti el.

Honnan tudta azt, saját szavai szerint, hogy amidőn meghal az egész világot magához vonzza.

Mert a betű szerint igaz, hogy Jézus itt van közöttünk. Helyét örökre elfoglalta az emberiség lelki világában. Az emberek akár akarnak, akár nem; megállanak vagy leomlanak a Jézus orcája előtt, de titokban mindnyájan elismerik és bevalják, hogy az Ő ítélete mindig az Isten ítélete az emberek felől. Jézus megmondta, hogy ez így lesz. És mi ma is csodálkozhatunk rajta, látván az emberek lelkére gyakorolt titkos befolyást, hogy honnan tudhatta ezt olyan bizonyossággal. Hosszas lenne kifejteni akár a Jézus személyét, akár pedig az embereket illetőleg. Itt van azonban egy mondat, amellyel Jézus biztat bennünket és amely a mi erőinknek is megfelel: „mert amint én vagyok, Ti is úgy vagytok e világban.“

Ami végeredményében azt jelenti, hogy Jézus tökéletesen hitt az Istenben. Ez volt az ő bizalmának az alapja. Erre épített. Nézzük meg most már, hogy értette pl. Jézus ezeket a szavakat „Hiszek az Istenben az Atyában.“ Amíg annyi ember számára ezek a szavak üres és jelentőség nélküli kifejezések, milyen közvetlen meggyőző és életadó szavak ezek a Jézus ajkán. Ezekben a szavakban benne van az ő szíve, lelke, az élete. Érzik rajta, hogy Jézus sohasem távozott el az Atyja kebeléről. Sohasem kell mondja, hogy „Én hiszek az Istenben“ mint ahogy a virágnak nincs szüksége reá, hogy azt mondja: „én hiszem, hogy nap van.“ Mi látjuk a virág alakján és szépségén, hogy a napsugarban élt. Úgy élt Jézus. Otthon volt az Istenben; és az Isten élt és otthon volt ő benne. Ez volt az ő birodalma. Mindenben engedelmes, mindenben szent és tökéletes meghódolás Isten iránt. Ő a világban az Isten helyét foglalta el; az Isten munkáját végezte és az Isten szavát szólta. És mert a jövő az Isten bizonyosságához tartozik, Jézus tudta, hogy hozzá is tartozik, mert az ő akarata annak az akarata, ki őt küldte. A Jézus jövőbe vetett hite, bizalma és tudása tehát teljesen az Istenben való életen nyugodott. Előre látása, belátás volt. Árnyék nem fért a bizodalomhoz, mert soha kétség vagy engedetlenség nem zavarta azt.

IV.

Ez a dolog nagyon egyszerű, ha megfigyeljük, hogy Jézus tökéletesen bizott a Szentség hatalmában, a jóság ellenállhatatlan befolyásában. Az Isten országa nem úgy jön el, hogy azt ember észébe vehetné. A hatása mindig személyes. „Érettetek szentelem magamat, hogy ti is megszenteltek legyetek.“ Jézus szentté lett, hogy az a 12 ember az ő barátai,

az ő szentségének hatalma előtt meghajolva megszentelhessék az egész világot. A Szentlélek dolgozván bennök és általok.

Az Isten országa, mondá ismét, „hasonlatos ahhoz, midőn az asszony egy csipet kovászt tesz egy mérce lisztbe.“ Az Isten országa a lelki érintkezésből ered. Ahol az érintkezés valóban megtörtént áldott befolyás indul, „ahol 2 vagy 3 össze gyültek az én nevemben mondá ő, ott vagyok én.“ Bárhol jelentkezik meg az isteni élet, bárhol áldozza föl és tagadja meg magát másokért, a mások boldogságáért, ott már az Isten dolgozik. Hatalom, a kegyelem ereje, egy mennyei szent áramlat sugárizik szét az ilyen életből és nem hiába. Ebben nekünk is hinnünk kell még akkor is, midőn a látható jelek ezt nem igazolják. A Krisztus békességének és csodálatos türelmének nagyrészben ez a titka. Sohasem kérdezte: van e befolyásom az emberekre, van e sikere a munkámnak? Nem! Visszatekintve tisztaságára és hűségére; soha a maga érdekét nem keresve, bátran mondhatta magáról „nem a magam akaratát keresem, hanem annak az akaratát, aki engem küldött.“ „Én az Atyám dolgaiban foglalatoskodom.“ És békességben vala. Tudta, hogy személyének a szentsége Istennek a hatalma. Szembe száll a világgal és meggyőzi azt.

V.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Figyeljük meg milyen közönyös dolog volt Jézusnál, hogy a nép kegyét megnyeri-e vagy nem. Amikor nagy tömegek vették körül, mindig megesett a lelke a népen. Akkor érezte magát a legnyugodtabban, amikor elhagyták és egyedül volt. Az emberektől semmit sem kért. Minden kívánsága abból állott, hogy éljen, szenvedjen, meghaljon és átadhassa nekik mindazt, amit át kellett adnia. Hitt a szent élet örökkévaló következményeiben, hitte, hogy az egyéni élet hatása határtalan és végenélküli, ha az önmaga keresésével felhagy és teljesen átadja magát az Istennek. Amidőn halállal fenyegették őt így szólt: „A halál nem uralkodhat rajtam, feltámadok és örökké élek.“ Tudta még azt is, hogy amidőn Péter őt esküvel megtagadta a szerencsétlennek a lelkében már ott dolgozott valami. Tudta, hogy az ő szentsége, az ő hallgatósága már kiált a Péter lelkében és vissza hozza őt az örvény széléről. Midőn az összes tanítványok elhagyták őt és elmenekültek, Jézus tudta, hogy ismét össze fognak ezek gyülni. Fenkölt személyének titkos varázshatalma össze gyűjti őket. Róla fognak beszélni együtt. Fölidézik szentséges személyének minden jóságát, ami alatt a szívük megindul, megtörnek és készen állnak a gyógyulásra.

VI.

„Ne féljeteK, én meggyőztem a világot.“ Így beszélt Jézus. De hát vajjon igaz-e, amit mondott? És ha igaz, milyen értelemben.

Azóta tizenkilencszáz esztendő van mögöttünk. Sok minden megváltozott. Egyet azonban el kell ismerjünk. A most nem rég lezajlott véres korszak figyelmeztet reá. Köröskörül a félelem és rettegés mindenütt. Minden komoly, gondolkozó ember lelkében az a meggyőződés kezd kialakulni, hogy nekünk „önmagunktól“ kell félni. Félnünk kell attól, — amivé lettünk. Nagyon messze mentünk ebben az irányban. És ezzel szemben nincs más út, csak az a másik, a Jézusé. Keresni és életünkben megvalósítani egy szentebb és tisztább életre való törekvést. Ma hátra nézni és megalkudni, akár a közönnyel, akár az érzéki élet csábításaival, egyértelmű azzal az elpusztulással, amelyből annak idején az Isten megszabadította az embert. Ma félünk. Nem tudjuk, mitevők legyünk. Érzékenykedünk, megalázkodunk, esekedünk és félünk. Pedig „a tökéletes szeretet kirekeszti a félelmet.“ Teljesen igaz! De mi még abban is kételkedünk, hogy vajjon az Isten megszabadíthat minket a félelemtől. És ez is igaz! Mert, hogy szabadítson meg minket az Isten a mi félelmünktől, amikor mi a mi nagy félelmeink között nem hozzá menekülünk, — és nem az ő kezébe tesszük le az életünket, amint azt Jézus tette?

Ford. Kovács László.

Az ifjúság társadalmi helyzete.¹

Talán a legsúlyosabban határozza meg az ifjúság mai helyzetét a társadalmi formák azon felbomlása, mely az utóbbi évtizedekben indult meg s még kiszámíthatatlan következményekkel járhat. Minden világnézeti válság és ingadozás mellett is, az ifjúságnak régebben meg volt az a könnyebbsége, hogy a változó világban biztos támaszképpen állottak ott mellette a család, társadalom, nemzet kategóriái, melyek, mint állandó értékek hordozói képviselték számára azon javak foglalatát és azt a munkateret, melyben erőit kifejthette. Annyival súlyosabb és megrázóbb ez a helyzet, mert az ifjúság éppen lelki fejlődésénél és egész életformájánál fogva nagyon rá van szorulva ezen kategóriákra, úgy is mint támaszokra, de úgy is mint munkaterekre, s ezek bukása vagy megrendülése előbbi minőségükben bizonytalanságba sodorja, utóbbiban elzárja attól a természetes körtől, melyben tevékenységét, eszményei megvalósítására való törekvésében, érvényesíthetné. Az a tény, hogy a mai ifjúság a szociális közösségekben nem nyeri meg azt, amit régebbi, szerencsésebb kortársai megnyertek, nagy mértékben növeli a fájdalmas egyedülvalóságnak és magárahagyottságnak azt az érzését, mely a mai ifjúság minden tagjából és egész világából kicsendül. „A tanácstalanság egyesít bennünket” — szól egyik képviselője — a nemzet gondolata széttörve, az egyház tehetetlen, a tekintély az ördögé, az „erkölcs” és a „példánykép” megüresedve, hova forduljon, mint egy tömegvagyakozás felé, melynek célja más, új világ.² Az irányukat és tartalmukat veszített szociális közösségek elkerülhetetlenül sodorják az ifjúságot ebbe a tájékozatlanságba.

Innen érthető az is, hogy az ifjúság, mely minden időben hordozott egy kritikai ellenállást a meglévő közösségek és formák ellen, ebben a harcban most sokkal hevesebb és kiméletlenebb. Azt lehet mondani, hogy a mai ifjúság olthatatlan ellenszenvvel viseltetik minden olyan tekintély iránt, mely azzal az igénnyel lép föl, hogy a tekintély jogát saját magából származtassa le. Csak relativ tekintélyeket ismer el, olyanokat, melyeknek szuveré-

¹ Részlet *Az ifjúság válsága* c. sajtó alatt levő műből.

² *Zum Massenproblem der Gegenwartsjugend*. Jugend in Aller Welt. 1929. IX.

nitása a tagjai megegyezéséből, consensusából származik. Csak leszámraztatott tekintélyt ismer, de kétségbe vonja az abszolút tekintélyét minden szociális közösségnek. Az *osztályszellem*, mely egészen más csoportosulást teremtett a régi közösségek helyén, sokszor erősebbeket és tartósabbakat, mint a régiek voltak, aztán a *tömegszellem*, amely egyenesen szervezetlen és esetleges társulásba kapcsolja össze az egyéneket, uralkodik ma az ifjúság felett. Az osztályszellem megoldja azt az ellentétet, mely ugyanegy család, nemzet vagy egyház tagjai között minden egyéb kapcsolat dacára is, fennállott, és helyettük egy olyan kapcsolatot létesít, melynek alapja a közös érdek, közös érvényesülés. A fennálló közösségek erejét, mely azok szellemi és etikai vonásaiban, sőt alapjaiban van, így ássa alá az, hogy az etikai-szellemi alapok helyett, melyek nem bizonyultak elég erőseknek és nem tudtak elég mélyre nyúlni, az osztályszellem olyan érdekek kapcsait állította, melyek mindenkinek elevenébe vágnak, mindenki előtt evidensek, sőt döntő jelentőségűek. Nagy kérdés, egyáltalán van-e reménység rá, hogy mindezek után valaha még a fennálló közösségeknek sikerül a régi hatást gyakorolni az ifjúságra. A tömegszellem pedig még tovább visz ugyanezen a vonalon. A tömegben egy vagyok a többi közül, egyenlő esélyek mellett, egyenlő kilátásokkal áll ott az egyén, a többiek közt és mégsem a többiek közt és mégsem a többiek mellett. Bármikor elszakad tőlük, egyéniség marad akkor is, mert az osztály szervezett uralma alá nem kénytelen rendelni önmagát és érdekeit.

Ez a förtéka annak a jelenségnek, hogy az ifjúság előnyben részesíti azokat a kapcsolatokat, melyekben önmaga lehet, maga intézheti a sorsát, tüzheti ki és élheti meg céljait. Ezért keletkeztek az újabb évtizedekben eddig ismeretlen változatokban az *ifjúsági mozgalmak* különféle célú és irányú válfajai. Minden előbbi mozgalomtól ezeket az a lényeges vonásuk különbözteti meg, hogy míg az előbbi mozgalmakban az ifjúság mint tárgy gondozása, nevelése és irányítása volt a cél, azok az ifjúságért, de felnőttek alatt keletkeztek, addig az újabban keletkezett mozgalmakban maga az ifjúság szólal meg, maga akarja vezetni és alakítani azok által saját magát és a maga világát. „Das Seelische Zentrum aller Weltarbeit wiederzufinden, es im einzelnen Menschen und im gesellschaftlichen Leben mit neuer Klarheit und Festigkeit zu begründen, das ist das eingetliche Ziel der Jugendbevegung.”³ Ez onnan is látszik, hogy ennek az új életcélnak a megtalálására való törekvésben az ifj. mozgalom már az elején határozottan visszautasított minden „gyámkodást” vagy irányítást a felnőttek részéről. Az úgynevezett „gondozását” az ifjúság-

³ Foerster Fr. W. Jugendseele, Jugendbewegung, Jugendziel. Zürich, 1925. 16—17 1.

nak annak legradikálisabb mozgalmi feleleslegesnek tartják. „Az ifjúság elég egészséges ahhoz, hogy tudatában legyen a helyes útnak, az ifjúság gondozásának gondolata a beteggondozásra emlékeztet. Meg vagyok győződve róla, hogy csak akkor lesz jobban a helyzet az ifjúsággal, s ezáltal a német nép jövőjével, sőt az egész emberiséggel, ha az ifjúság a „gondozást” megtanulja sérelemnek tekinteni, ha saját magában találja meg az erőt, hogy a maga ügyét a maga kezébe vegye” — írja a német mozgalom egyik vezetője.⁴ Ma már világos, hogy mint fennebb említettük már, bár minden ifj. mozgalomnak természetszerűleg van egy vezetője, akit maga az ifjúság választ a felnőttek közül, amint ez a tény a maga előnyeivel és hátrányaival a német Jugendbewegung történetében is látható, ahol ennek a vezetőnek valóban végzetes szerepe volt az ifjúság irányításában⁵, mégis minden ilyen mozgalom akkor lesz igazán erős, ha vezetői magából az ifjúságból nőnek ki. Az a tény, hogy maga az ebben radikális Freideutsche Jugendbewegung is olyan sokat foglalkozik a vezető kérdésével, mutatja, hogy míg egyrészt az ifjúság határozottan érzi annak szükségét, hogy tőle idegen és felette gyámkodó vezetőnek magát ki ne szolgáltassa, másrészt határozottan látja, mennyire szükséges az olyan vezető, akire az ifjúság hallgathat és irányításának magát alávetheti, akit nem külső tekintélye, hanem az tesz vezetővé, hogy ismeri a reábizott nép szükségait és céljait.⁶ A német Wandervogel egyik alapítója szépen mutat rá, hogy a vezetőt nem választják, az lesz, mert több mint a tömeg és mélyebb kapcsolatban van a céllal.⁷

A mai ifjúság, melynek élete olyan mélyen van összenőve az ifj. mozgalomnak kérdésével, a társ. közösségekben való, — akár képzelt, akár tényleges — csalódása következtében, ezekben a mozgalmakban éli ki magát. Amelyek erre kevésbé alkalmasak s amelyekben a külső vezetés szervezeten jobban érvényesül, vagy amelyek a szervezetségnek idegen elemeivel rendelkeznek, háttérbe szorulnak. Így vesztí el talaját a német ifjúság közt a cserkészmozgalom, melynek sem alapelve (a jó állampolgárság) sem szervezete, militarisztikus tendenciái nem kedveznek az ifjúság új vágyának.⁸ De az ilyenekkel szemben ugyanazon ifjúság között a Wandervogel, a Neuwerk mozgalom, a proletár-szociáldemokrata ifj. Mozgalom általános, a Bibliaköri, Ifj. Ker. Egyesületi, katolikus stb. mozgalmak vallási alapon indulnak nagy fejlődésnek. Az ifjúsági mozgalom, a maga önálló, az ifjúságból született célkitűzéseivel, onnan kinőtt vezetőivel, szolgáltatja és

⁴ Stählin O. Die deutsche Jugendbewegung. 1922. 42—43 l.

⁵ Stählin O. i. m. 20 és 23 l.

⁶ Foerster Fr. W. i. m. 170 s köv. l.

⁷ Blüher H. Führer u. Volk in der Jugendbew. Jena 1917.

⁸ Foerster i. m. 177. l.

pótolja a többi közösségeket. Ez neki a család, azon család helyett, mely nem érti meg és nem ad teret, csak korlátokat, nem ad utat, csak tanácsalanságot, egy olyan kör, ahol testvérek veszik körül, egy szellem, egy feladat, közös sors és munka részesei. Itt éli meg a számára megüresedett társadalom helyett azt a társadalmat, melyben neki egyenlő jogai és szava van, ez számára a nemzet, ahol képmutatás nélküli, pártpolitika mentes nemzeti eszményeit meglátja és megalkotja, e mozgalmában jut mélyebb és világosabb tudatára a világkapcsolatok és világtestvériség gondolatának, túl az egyes államok és nemzetek hivatalos kapcsolataival együttjáró hazugságokon és képmutatásokon egy sokszor mélyebb és tisztultabb formában.

Senki, aki komolyan érdeklődik a mai ifjúság helyzete és nehézségei iránt, s aki szeretettel kíséri az ifjúság küzdelmét, nem kicsinyelheti azt a jelentőséget, melyet ezek a mozgalmak elfoglalnak az ifjúság életében és nem tekinthet el fölöttük. Minden hevesség és igazságtalanság dacára, mely történetük szerint olyan sokszor határozta meg hangulatukat s vele az ifjúság viszonyát a meglévő közösségekhez, kimutathatólag találta meg az ifjúság jobb érzése a helyesebb és nemesebb utakat és lettek ezek hasznos eszközökké e zilált időkben, hogy az ifjúságot rávigyék arra a szociális felelősségre, mely számára nélkülözhetetlen lesz akkor, mikor majd maga fogja átvenni a vezetést. Közlebb hozták az ifjúságot azoknak a konkrét feladatoknak meglátásához, melyek a szociális életben reájuk várnak, negatívumokban járó harcuk és sokszor alaptalan kritikáik lenyúlták a társ. közösségek lényegének és létalapjának fundamentumáig, s ha az ezekre vonatkozó kérdésekre ma nemmel feleltek is, eljött, vagy el fog jönni az az idő, mikor ebből a merész és dacos „nem”-ből egy komoly egész élet átadását jelentő „igen” fog kicsendülni. Az a tény, hogy ezek a mozgalmak összekapcsolták az ifjúság különböző társ. osztályait, megszüntettek osztálykülönbségeket, teremtettek egész életre kiható és nem érdekeken alapuló barátságokat egymással harcban álló társ. osztályok fiai között, olyan biztató jel, mely, ha a távol jövőben is, de egy új szociális felelősség és munka hajnalhasadását jelzi. Így keresi az ifjúság önmagában és önmaga által életre hívott és vezetett mozgalmakban annak a mélyebb igazságosságnak alapjait, mely a társ. formák züllése és hitelvesztettsége mellett azokat a javakat akarja meglátni és megmenteni, amelyekért maguk ezek a formák és közösségek teremtve vannak.

Talán legsúlyosabb az a helyzet, amely az ifjúságot a *család életében* találta. Egyik oldalon megdőbbenve láthatunk olyan nyilatkozatokat és jeleket, melyek arról beszélnek, hogy a szülői tekintély mellett magának a családnak jelentése és értékelése iránt az ifjúságban egy érzéktelenség, ha nem is konkrét elutási-

tás tapasztalható. A legtöbb esetben lehet beszélni lappangó ellentétekről, arról, hogy az ifjúság nem éri jól magát a családban, annak szellemét, korlátait, a szülői tekintélyt nyügnék látja a saját fejlődésére nézve. A szülők között általános a vélemény, mely hol a tények egyszerű konstatálása, hol keserű panasza alakjában áll előttünk, hogy az ifjúság egy életkorban elszakad a családtól, nem elégtük ki annak életnyilvánulásai, önálló útra lép. Ha fentebb, az ifjúság lélektanáról szólva, megállapíthattuk, hogy minden fiú és lány fejlődésében van egy pont, ahol a család életével szemben egy önálló, saját magát kereső életet kezd élni, s hogy ebben a periódusban többé-kevésbé mindegyik elszakad a családtól, most azt kell meglátnunk, hogy ez az elszakadás a mai ifjúságnál sokkal mélyebb és végzetesebb, mint eddig volt, éppen azért, mert a mai ifjúság a válságnak olyan korában él, mely ezt a szakadást mélyebbé teszi. Elsősorban tehát maga a kor-szellem, az a súlyos ellentét, mely a régi világ és mai ifjúság közt van, teszi akuttá ezt a veszedelmet. A társ. közösségek hitel-vesztettsége, ha nem is legelőször, de legsúlyosabban a családi életre hat ki, és teszi a mai ifjúságot otthontalan, a hozzá legközelebb állóktól meg nem értett, magános lélekké. Az az ifjú, akinek súlyos kérdéseit, egész lelkének forrongásában levő alkatát, ellentétek viaskodása között nyögő lelkét, a még régi gondolkozási schemákban élő szülei nem tudják megérteni, vele szemben vagy egyoldalúan türelmetlenkednek, vagy felületesen nemtörődők, vagy gúnyos lekicsinyléssel, vagy tájékozatlan ijedelemmel nézik Bűzökát, nem csoda, ha azt a következtetést vonja le, hogy szüleinél nem talál sem megértésre, sem kellő foglalkozásra, gondra és megbecsülésre, és elszakad tőlük. Az ifjúság, éppen mai válsága következtében sokkal több megértésre, megbecsülésre, vívódásaiban való részvételre, szóval sokkal több lelki kezelésre és közeledésre tart igényt, mint valaha tartott, és sokkal komolyabban és fájdalmasabban vesz minden visszautasítást, attól a nemzedéktől, mely — gondolata szerint — elmaradottságát és alkalmatlanságát azzal tetézi, hogy a régi lenézéssel fordul az ifjúság felé.

Sajnos azonban, a család életében e korjelenségképpen elkönnyvelhető ellentét mellett, sok olyan nehézség is fordul elő, melyek megfigyelése az ifjúságot úgy a család, mint szociális közösség, mint a szülői tekintély elve ellen állítja. Akár a gazdasági körülmények, akár más okok hozták magukkal, erre most nem terjeszkedünk ki, csak a családnak az ifjúságra való hatást vizsgáljuk, meg kell állapítanunk azt a tényt, hogy a családi élet romlása, mondhatjuk züllése és a családi nevelés évtizedről-évtizedre félelmesebbé válása nem veszíthette el a maga rontó hatását az ifjúságra, amely előtt a család, élete lazaságával egyrészt könnyelmű példát nyújtott, másrészt teljesen kompromit-

tálta magát. Az előbbire, a családi élet romlására vonatkozólag utaljunk csak arra a tényre, hogy a családokban felütötte a fejét a békétlenség, a szülők közötti ellentétek, melyeknek a gyermekek napról-napra tanui voltak. Az erkölcsi ítélet, mely a házasságtörés és paráznaság hol burkolt, hol nyílt formái ellen nem tudott föllépni, afelett szemet hunyt, a maga lazaságával s a közvéleménybe való bekerülésével méltán megfertőzte az ifjúság egész gondolkodását. Milyen ethikai magaslatra álljon és milyen jellemmé fejlődjék az az ifjú, kinek gyermeksége napjait a szülők közt napirenden levő békétlenségek, a szülők házasságtörő életének példái határozzák meg. Mennyire becslje ő azt a családot, annak az otthonnak a „szentségét“, melyet éppen azok dúlnak fel és tépnek össze, akikre ő van bízva. Milyen tekintély legyen előtte az az apa, vagy anya, aki neki erkölcsöt prédikál, de akiről tudja, hogy titokban — vagy nem is titokban — más nővel él és elhanyagolja a családját. Ehhez járul a válásoknak az az ijesztő statisztikája, melyet évről-évre lehet olvasni az újságokban. Nincs minden összefüggés nélkül az amerikai ifjúság állapota, a családi élettel szemben való felületessége azzal a válási statisztikával, mely éppen az északamerikai államokban a legnagyobb, ahol átlag a hivatalos válási esetek a felét teszik ki a házasságkötéseknek, leszámítva a közmegegyezéssel, vagy hatóságilag „ágytól-asztaltól“ történt válásokat.⁹ Ez a jelenség leg hamarabb és legérezhetőbben az *otthont* teszi egészen illuzoriussá az ifjú előtt s megrabolja mindazoktól a tapasztalatoktól, melyek egy egészséges és komoly otthonban nyilvánulnak meg előtte. A legsúlyosabb és legveszedelmesebb időben, mikor az otthonnak és a szülőknek szerepét, — akármilyen jelentéktelennek látszik is ez a szerep. — senki sem helyettesítheti, a válások és békétlenségek arról győzik meg, hogy a családi közösség bizonytalan, az otthon erőtelen s ezzel fokozzák a gyermek és a szülő közötti elidegenedést. Az ifjúság leghevesebb, legradikálisabb és kimélettlenebb tagjai azok közül kerülnek ki, akiknek gyermekkori tapasztalataikba sötétlen sikolt bele a családi élet zavarainak hangja.

Fokozza ezt a nehézséget, hogy nemcsak a családi élet megy át súlyos válságokon a mostani évtizedekben, hanem az egész vonalon beszélhetünk a *családi nevelés* kríziséről is. Ennek ismét lehetnek és vannak gazdasági, szociális, kulturális okai és magyarázatai, de megint csak a tény megállapítására szorítokunk, ha azt állítjuk, hogy azon egyoldalú megállapítás mellé, hogy a gyermek eltávozott a szülőktől, odaállíthatjuk azt a másikat, hogy a szülő eltávozott a gyermektől. Tény, hogy az utóbbi év-

⁹ *Luidsay-Evans*. Die Revolution der mod. Jugend. Berl 1929 153—155 l.

tizedekben a család nevelői jelentősége hatalmas mértékben csökkent. Egyrészt a szülők sokkal kevesebbet foglalkoztak a gyermekekkel, azok nagy részben, éppen fejlődésük legsúlyosabb korszakaiban, magukra voltak hagyatva, a szülők belenyugodtak, hogy a gyermeknek egyidőn túl „nem lehet parancsolni”, hogy a szüleivel szemben való tiszteletlenség, véleményük és akaratuk azok ellenére való keresztülvitele, az önállóságnak egy olyan formája, melyhez hiányzott a szülők vezetése, tanácsadása, olyan korjelenség, melyen változtatni nem lehet, sőt azzal hitegették magukat, hogy ez az a bizonyos „életre való nevelés”, melynek következtében a kis forradalmár, aki otthon réme az egész háznak, kiforrja magát és meg tud állni az életben. Tény, hogy a régi családi nevelés, mely a korlátlan szülői tekintélyre volt alapítva, csődöt mondott s ki kellett volna alakulnia egy másiknak, mely a szülői tekintély elve helyett a szülők és gyermekek egymás iránti szeretetén, egy célért való életközösségén épül fel. Ahol a gyermek nem mint tárgy, hanem mint a család egyik tagja, tudatában lehet a család élete kérdéseinek és céljainak, anélkül, hogy azokat megtagadná. Ahol a gyermek önállóságát és egyéniségét nem elfojtják, nem hatalmi szóval elnyomják, hanem megbecsülik és rávezetik arra, hogyan érvényesítheti és kell érvényesítenie azt egy igazi cél érdekében. Hogy az igazi életre való nevelés nem az élet külsőségeire, felületességeire, hanem annak céljára és igazi rendeltetésére való nevelés, mely sem el nem titkolja előtte a nehézségeket, sem nem teszi ki könnyelműen azoknak, hanem azt az erőt akarja a gyermeknek megmutatni, amely e nehézségek elhordozására képessé teszi. Ezt a mai családi nevelés elmulasztja, kiszolgáltatja az élet kísértéseinek, kérdéseinek megismerteti — vagy tűri, hogy a gyermek megismerkedjék, azokkal a nehézségekkel, melyek reá várnak, de kimélet és könyörület nélkül teszi ki a kísértések és veszedelmek Taigetos-hegyére, ahol vagy elpusztul, vagy megtalálja a levezető utat. Sokszor maguk a szülők szolgáltatják ki magukat a gyermeknek hanyagságukkal, bűneikkel s emelnek olyan igényeket a gyermekkel szemben, melyek teljesen és méltán alááshatják a tiszteletet irántuk annak a gyermeknek a lelkében, akinek vezetésére úgy sem tettek semmit.

Igy nőtt fel óriási százalékban ez az ifjúság, többé-kevésbé ilyen nehézségek tapasztalata, de minden esetben az ilyen nehézségekről tudomásszerzés alatt, s benne a család szentségében, az otthon békeségében, a szülők tekintélyében vetett hit gyökeret sem vert, nem hogy megrendült volna. Ha nem is beszélhetünk a szeretet és tisztelet teljes hiányáról, de mi folyhat le egy olyan ifjú lelkében, aki kénytelen tanuja lenni szülei erkölcsi züllöttségének és ha komoly ethikai felfogással rendelkezik, kénytelen önmagában megítélni azt. Milyen rettentő kudarca egy családnak,

ha a gyermekek etnikai színvonalban, komolyságban túlnövik szüleiket, ha tőlük a rosszat és a bűnt napról-napra kénytelenek látni. Milyen hiábavalósággá válik minden kegyes frázis, mely a szülőknek való engedelmességre int akkor, mikor ez az engedelmesség a bűnre akarja vinni azt az ifjú lelket, aki irtózik a bűntől és tisztán akarja magát tartani, mely nagyképű tudatlansággal beszél az „édes otthonról“, mely valóságban a nyomorúság fészke, a „család szentségéről“ ott is, ahol ama család éppen vezetőiben a szerenesétlenség átkát hordozza, az „édesapa gondviseléséről“, mikor az „édesapa“ megissza keresményét és azt követeli fiától és leányától, hogy az tartsa el őt. „Nem igényelhetnek tőlünk engedelmességet — mondja Kosztja Rjabcev, — mert mi is hozzájárulunk keresményünkkel a család fenntartásához.“¹⁰ Csak természetes, hogy az az ifjú, aki már tanulóévei alatt saját maga tartja fenn vagy részben, vagy egészen magát, sőt esetleg még a családfenntartásához is hozzájárul, nem szorítható olyan arányu engedelmességre, aminőt régebben követeltek és követelhettek meg a szülők attól a gyermektől, akinek minden költségeit fedezték. Viszont ez a mai helyzet, kellő gondozás és a szülők részéről való vezetés esetén sokkal nagyobb felelősségre tudná nevelni az ifjúságot és jobban kapcsolhatná oda ahhoz a családhoz, mely tőle is függ. A válság az ifjúságnak a családdal való viszonyában éppen abban van, hogy vannak pontok, ahol az ifjúság *túlnőtt* szellemileg, gazdaságilag, erkölcsileg vagy vallásilag a *család szellemén*, úgy, hogy eszményei életmódja, egész valója nem fér meg a család hagyományai, szokásai, életmódja keretében. — Az egész családi élet és nevelés jövődjének aktuális kérdése az, hogy azt a nehézséget, hogy lehet eloszlatni, de világos, hogy a megoldást csak egyik oldalon keresni, céltévesztett dolog.

Nagyon érdekes, bár szintén nem mutat kedvező képet, arra vetni egy pillantást, hogy a mai ifjúság a *nemzeti, állampolgári, politikai* élet kérdéseiben milyen helyzetben van és milyen állásfoglalást tanúsít. E tekintetben olyan nagy változáson senki sem ment át, mint az ifjúság azon része, mely — mint mondani szokták — két világ („zwischen zwei Welten“), a háború előtti és utáni világ között él. Megkapóan szemlélteti ezt egy idézett nyilatkozat: „mikor 12—13 évesek voltunk, lelkendezve éltünk a háborút, 14 éves korban éhezünk hősi elszántságból, 15 éves korban kénytelen-ségből, 17 éves fejjel a forradalomnak örvendünk várva mindennek megújulását, 20 éves korban átéltük az infláció keserűségeit, bukásokat, 21 éves korunkban egy újabb

¹⁰ Kosztja Rjabcev naplója. Egy tizenöt éves fiú feljegyzései. Korunk. 1929.

nélkülözésnek voltunk kitéve”.¹¹ Aki végigélte mindezeket, s hozzáveszi az ifjúság és gyermekkor azon tulajdonságát, hogy milyen mély nyomokat hagynak ezek benne, elgondolhatja, hogy annak, aki e fázisok bármelyikében kezdte a maga ifjúsága öntudatos-ságában szemlélni a világ dolgait, milyen mélyen meghatározták ezek egész fejlődését. Mikor minden nemzet, de különösen a legyőzöttek, kezdtek revízió alá venni saját multjukat, döntögetni kezdtek saját maguk azokat az alapokat és értékeket, melyeken nemzetük egész világra felépült, megtagadni minden értéket, keresni a háború „bűnöseit”, ez a nagy képrombolás nem téveszthette el hatását az ifjúságra sem, kialakult benne az a vélemény, hogy a régi nemzedék csődbejutott, az egész nemzeti, állami, politikai élet számára csak egy újakezdés lehetséges. Hogy a politika és diplomácia nem volt más, mint egyének harca az érvényesülésért és nemzetek harca a hatalomért, a régi nemzeti élet egészében romlott és ideáljai haszontalanok voltak. Hozzájárult ehhez, hogy ez a megújulás, melyet az ifjúság várt, nem következett be. Az ifjúság egy egészen újban reménykedett, s látta, hogy a politikai élet kívül és belül ugyanazokon az úton halad, mint eddig, hogy a nemzetek közti egyezségre, világbékére irányuló nagyarányú mozgalmak és tervek csak arra valók, hogy leplezzék az államoknak egymás elleni, még fokozottabb és ellenségesebb felkészülését.

Súlyosan befolyásolta az ifjúság helyzetét az is, hogy hiányzott a múltban és most is *hiányzik egy komoly és öntudatos nemzeti és állampolgári nevelés*. Azok a kísérletek, melyek erre történtek a múltban, részben későn jöttek, részben ezek is át voltak itatva több-kevesebb imperialista göggel. Hiányzott belőle a nemzet mély értékeinek tudatossá tétele, egy nemzetfeletti cél elismerése, a nemzeti eszményből az erő és a mélység, s ennek hiányát az ifjúságra úgy is nagy kísértést tartalmazó hazafias szövegek hangoztatásával akarták pótolni. Ez volt egyik oka annak, hogy az ifjúság az igazi nemzeti gondolattól elfordulva és a nemzet értékeit megvetve, egy olyan gondolathoz fordult, mely előtte reálisabbnak és radikálisabbnak tetszett, a *faj* gondolatához és elszűkítette önmagát és láthatárát sovíniszta jelszavakkal. Az ifjúság egész lelkét, melynek ugyanis hajlama van arra, hogy az értékek hordozóival szemben bizalmatlan legyen, ez a hiányos nevelés egy hamis gondolat felé terelte, mikor a fajban akarja megtalálni azt az alapot, melyet pedig csak a nemzet fogalma tartalmaz. Így természetesnek vehetjük, hogy abban az ifjúságban, mely már semmit sem élt meg a háború borzalmaiból és lelkesedéséből, mely nem „két világ között”, hanem egy megromlott világban él, mely világ a nemzeti élet kiüresedésének,

¹¹ *Zum Massenproblem der Gegenwartsjugend. Jugend in aller Welt. 1929. IX.*

felszínessé válásának és elértéktelenedésnek világa az ő számára, tájékozatlanul áll, tudatlanul azon értékek felől, melyeket neki nemzete és állampolgársága nyújthat. Mikor a régi keretek romjait látja és keresi azt, ami az emberek által készített tervezetek és rendszerek felett áll, elfordul a politikától, értetlenül áll szembe a nemzete kérdéseivel. A nemzeti életből hiányzik neki az alapvető, a valóságos, a politikai élet kérdéseiben, programjaiban és magyarázataiban reáknyszerített és tőle távoleső ideológiát lát, mellyel nem tud kibékülni, s távol tartja magát azoktól a politikai elméletektől, melyekből a valóságnak az a ténye hiányzik, amit ő keres¹². Nagy összefüggéseket akar látni, nagy tények szolgálatában egyesülni népeket és világokat, nagy gondolatokat, melyek egyszer már megszüntetik azt a szűkkörű elszigeteltséget, melyet népek és országok egyéni érdekei, apró torzsalkodásai hoztak be a világba. Ezt az őseredetit, alapvetőt keresi a faj kultuszában is, de ez viszi a *világbéke* gondolatához is. Az ifjúság „pacifizmusa“ nem az a politikai pacifizmus, mely világgazdasági és világkulturális érdekekből akarja a békességet, nem a felnőttek csömöre a vértől, melyet ontottak, hanem az „emberi“ gondolat, az emberi cél kiemelkedése a partikuláris érdekek fölött. Az ifjúság *ember* akar lenni, ezért keresi a másik embert, oceánokon és világrészekeken túl, hogy kezet fogjon vele és egy akarjon lenni abban, ami mindkettőnek a lényege.

Ebben a nagy világ-, sőt világfeletti összefüggésben keresi ma az ifjúság azt a lehetőséget, ahogy nemzeti és állami életébe belekapcsolódjék. Innen van minden elégedetlensége és háborúsága, s az egész nemzeti élet jövőjének a kérdése rá nézve az, hogyan tudják neki megmutatni azt az egyetlen fundamentumot, melyen egy igazi jövő felépülhet.

I. L.

¹² *Thurneysen E.* Die Stellung der heutigen Jugend zur Religion. Zwischen den Zeiten. 1929. 552. l.

Az enyedi tudományos theologiai konferencia.

— *A konferencia munkájának és eredményeinek megítélése.* —

Be kell vallanunk, hogy valami más minőségű eredményt és eredményében több hatást, több indítást, sőt! több áldást vártunk ettől a konferenciától. Az áldást igaz, Isten adja, de úgy látjuk, hogy a lelkek nem voltak abba az állapotba helyezve, hogy áldásokat tudjanak elfogadni. Két egymástól nagyon távol eső egyházmegyében még a konferencia összehívása előtt az a hír volt elterjedve, hogy ez lesz az a konferencia, ahol Makkai püspök tönkretesz minden belmissziós buzgalmat és kivégez mindenféle zavaros theologiai tanítást. Mindenesetre jellemző a mi nagyon szomorú, sőt kétségbeejtő helyzetünkre, hogy semmiféle elvi ellentétet és elvi vitát nem tudunk másképpen elképzelni, csak úgy, hogy a szemben álló felek közül az egyik a porban marad. Mintha a vita, sőt! a konferencia is arra menne ki, hogy kinek van igaza? Mintha ennek a konferenciának a tárgyát képező témák olyan természetűek lettek volna, hogy lehetséges lett volna azokban olyan végérvényes állásfoglalás, hogy a fekete és fehér ténymegállapítások igazságával derüljön ki a kritika, vagy az antikritika igazsága. A konferencia úgy is volt sokaktól beállítva, hogy itt valami látványos produkciók fognak végbemenni, mert csak így történhetett meg az a tudományos értekezleteken és konferenciákon szokatlan és meglepő dolog, hogy nagyon is vitás tudományos kérdésekben történt állásfoglalások alkalmával hangos tetszés-nyilvánítások hangzottak el. Úgy, hogy már-már attól lehetett tartani, hogy a dialektikai theologia nagy kérdései felett majd szavazás indul meg s a legyőzöttek futni lesznek kénytelenek. Eddig azonban mégsem jutottunk! Nem futottunk, hanem ugyancsak helyt állottunk, helyesebben: vesztegeltünk. Hiányzott a problémákba való szeretetteljes elmélyülés, ehelyett azt bizonyítottuk, hogy mégis csak nekünk van igazunk! Általános közderültséget szerzett a konferencia egyik tagjának, — aki a konferencia színhelyén egy a dialektikai theologia problémájával foglalkozó tudományos értekezést vásá-

rott meg, — az a nyilatkozata, hogy kár volt, hogy megvette, hiszen ez a theologia már agyon van ütve!

Tudom, hogy lesznek, akik helyteleníteni fogják, hogy kár volt ezeket a kulisszamögötti eseteket feljegyezni, de mi viszont meg vagyunk győződve, hogy a mi *tényleges szituációnkat, kétségbeejtő existenciális helyzetünket* ezeknek a kulisszamögötti eseteknek a tükrében lehet megítélni. *Meg kell azonban azt is állapítanunk, hogy ezt a szituációt nem azok alkották meg, akik jelen voltak, hanem azok, akik távol voltak, de a jelenlévők egyrésze magával hozta ennek az előleges beállításnak a hangulatát.* Azt sem hallgathatjuk el, hogy a konferencia tagjaiban meg volt az igyekezet arra, hogy szabaduljanak ettől a hangulattól, de ez nem minden esetben sikerült.

A konferencia első előadását e sorok írója tartotta, „*A dialektikai theologia, mint a theologiai irányok korrekciója*” cím alatt. Először is felmutatta, hogy a dialektikai theologia csak korrekció akar lenni, de nem tud csak az lenni, amint-hogy ma már sajnos! nem is csak az, hanem a dolog természeténél fogva, különösen pedig ellenfelei-pártos támadásai miatt, már *theologiai irány*. Felmutatta, hogy korrekcióinak sora a reformációról alkotott felfogások korrekciójával indult meg. A reformációnak különösképpen *Troeltsch* által képviselt szellemtörténeti értelmezésével szemben a dialektikai theologia ragadta meg azt a helyes felfogást, amelynek következtében a már-már betemetett reformátori kutatásokat ismét megnyitotta s ezzel útát készített egy reformátori theológiának. Az orthodoxiával kapcsolatosan megállapította ismét azt a korrekciót, mely alkalmas az orthodoxia helyes értékelésére. Majd a modern theologia kritikáját végezte el, hogy részletesen felmutassa azt a korrekciót, amelyet *Schleiermacher*-rel és theologiai koncepciójával szemben végezett a dialektikai theologia. Hogy a modern theologia kritikáját még közelebb hozza, részletesen foglalkozott az ú. n. „enyedi theológikával”, mint a modern theologia magyar megnyilatkozásával s felmutatta ezzel szemben is azokat a kritikai szempontokat, amelyek ennek a theológiának a „theologiai” értékét megszabják.

Az előadáshoz kapcsolódó viták egymásnak ellentmondóan, részben a dialektikai theologia tudományossága, részben annak a gyakorlati vonatkozásai fölött folytak. Egyik felszólaló szerint a dialektikai theologia képviselői nem helyeznek olyan nagy súlyt a tudományos követelményekre, amint azt az előadó kihangsúlyozta, hogy t. i. reájuk nézve a tudományos érdek nem játszik olyan nagy szerepet. Mások szerint az a baj, hogy a dialektikai theologia fölényesen mel-

lőzi a tudományos követelményeket. A legfőbb baj pedig éppen az, hogy szeszélyesen kezeljük a kérdéseket. Ha a tudományos érdeket hangsúlyozzuk, akkor csak azért is a gyakorlatit követeljük és viszont. A dialektikai theologia tudományos theologia, mert tudományosan megfogalmazott ítéletekben, distinkciókban és következtetésekben fejezi ki azokat a vonatkozásokat, amelyek a tárgyaúl szolgáló valóság és az ember személyes élete között fennállanak. Azonban nem rabja semmiféle általános tudományos követelménynek, hanem a saját tárgya által meghatározott tudományos logikai követelmények parancsa alatt áll, miután azt vallja, hogy a módszeres és rendszeres tudományos követelményeknek alkalmazkodniok kell az illető tudomány sajátos tárgyához. Pusztá tudományos érdeket nem ismer, hanem a tudományt is annak a nagy „ügy“-nek: a Kijelentésnek a szolgálatába állítja. A dialektikai theologia sohasem válik spekulációvá és sohasem fogja tárgyát üres abstrakciókba elspiritualizálni, de nem is fog soha a pragmatizmus sekélyes partjain megüresedni. Mind a két veszedelemtől meg fogja óvni a technikává vált tudományosság felett álló tudományossága.

A második előadást *dr. Makkai Sándor* püspök tartotta: *Theologiai feladatok Erdélyben*. Ez az előadás tulajdonképpen a dialektikai theologia erdélyi magyar megnyilatkozásainak a kritikája volt. Ebben a kritikában nem volt kifogástalan már maga a kérdés-beállítás, mert hiszen az erdélyi szituáció ~~módosíthatja a theologiai feladatokat~~, de a theologiai feladatok ugyanazok Erdélyben is, mint Schweizban és viszont. A kérdés-beállításban tehát az történt, hogy a „theologiai“ feladatok a módosító tényezők szolgálatába helyeztetek át. Nem volt igazságos az az eljárás, amely olyan tendenciákat tulajdonított a dialektikai theológiának, amelyek sem alkatából, sem eddigi magatartásából nem következnek. Így a kulturrelessnesség, a tudományos részletismeretekkel való nemtörődömség. Ez a beállítás aztán sok alkalmat adott az előadónak arra, hogy ott is üssön, ahol nem volt ok rá, ott is marasztaló ítéletet hozzon, ahol a tényállás nem követelte meg. Sajnos! hogy a részletekbenemő jegyzetekkel nem rendelkezünk s így a részletkérdésekben nem tudunk kellő bepillantást adni s nem tudjuk kritikánkat a részletekre is kiterjeszteni, de az előadás legfőbb pontjaival mégis foglalkozhatunk.

Miután az előadás címe már vádat emelt a dialektikai theologia ellen, természetesen következett, hogy a részletekbenemő fejtegetések csak súlyosbították ezt a vádat.

Mindenekelőtt megállapította, hogy a dialektikai theologiának Erdélyben olyan kapcsolópontjai voltak, amelyek

lehetővé tették, hogy nem mint merőben idegen jelenjék meg, hanem a fennálló feltételek alatt azonnal megértésre találjon. Erre a megállapításra azonnal meg kell jegyeznünk, hogy valóban! amikor a dialektikai theologia megjelenik azoknak a nagyon keveseknek a lelkében, akik a theologia iránt érdeklődtek, valamennyi eddigi theologiai irány már hitelét veszítette. Éreztük, hogy nem elég, hogy nem theologia az, amit annak mondanak, de érezte valamennyi theologia is ezt, mert keresve-kereste, hogy valamely modernebb köntösbe öltözzék. Ez a helyzet kétségtelenül már negatív előkészítette a reformatori, vagy dialektikai theológiát.

Az előadó azonban nem erre a negatív előkészítésre, hanem arra a pozitív előkészítésre utalt, amelyet az öntudatos kálvinizmus és a hitvallási öntudatosság kínáltak. Ezek azok a kapcsolók, amelyekben a dialektikai theologia villanylámpái azonnal felgyultak. Erre vonatkozólag azonban az a megjegyzésünk, hogy ez a pozitívizmus, amelyet az idők követeltek ki, még nem volt theologia, csak sürgette a neki megfelelő theologia kiképzését. Nem volt elég a reformátorok tanításainak áforizmákban való életre ébresztése, de szükségessé vált a jelenkor kérdései, problémái, egyszóval a jelenkor szituációja szerint, a reformátorok theologiai intencióinak megfelelően, kiképezni azokat a szempontokat és álláspontokat, amelyek a reformátorok theológiáját alkalmassá tette ismét arra, hogy a mai emberhez szóljon.

Az előadó első tételében tehát azt kísérte meg bizonyítani, hogy a dialektikai theologiainak meg voltak az erdélyi kapcsoló pontjai, azonban *egyik következő tétele már arról szólott, hogy ez a theologia nem felel meg az erdélyi szituációnak.* Azt próbálta bizonyítani, hogy a dialektikai theologia, miután schweizi szituációban született, tehát csak annak felel meg. Ennek a bizonyítására, hivatkozott arra, hogy Erdélyben nincs szükség a szubjektív romantikus kegyeskedés ellen küzdeni, nincs szükség az élmény-keresztyéniséget kritizálni, mert hiszen mind a kettőtől távol állunk. Hivatkozott továbbá arra, hogy Erdélyben nincs egy üzemiesített belmisszió és nincs a schweiziboz hasonló raffinált kultúrális élet.

Ezekre a következő választ adhatjuk. Erdélyben van szubjektív romantikus kegyeskedés. Erdély tele van romantikus-fantásztikus hajlamú és szubjektív önkénytől vezetett szektákkal. A kegyeskedésnek ez a formája ott burjánzik mindenütt népünk lelkében. Lehet, hogy öntudatosabbá és pozitívabbá vált kálvinizmusunk az utóbbi években már gátat emelt ezeknek. Vagy hivatkozunk azokra az ú. n. evangélicizáló mozgalmakra, amelyeknek kis csoportjaival tele van Er-

dély s amelyek a szubjektív élményekben való gyönyörködésnek, a szubjektív vallási hedonizmusnak kirívó példáit mutatják. Hát ez nem élmény-keresztyénség-e? Vagy hivatkozunk-e a mi saját élmény-elemzésektől túltengő prédikációinkra, amelyeket csak a dialektikai theologia felhangzó tiltakozása szorított vissza az utóbbi években? És állapítsuk meg továbbá azt is, hogy Erdélyben, azokon a helyeken, ahol csak erkölesi presszióra vezettettek be a belmissziói munkák, bizony minél snájdigabb emberek kezében vannak, annál inkább üzemiesítve is vannak. Az egyházkerületi belmissziói előadótól nagyon sokszor hallottuk ezt a keserű panaszt. És végül Erdélyben nincs raffinált kulturális élet (ami ugyan Schweizban sincs!), de van kultúra bálványozás. Van dal-kultúra, van műkedvelő színházi-kultúra, van túltengő szépirodalmi-kultúra. És mindezekben a vonatkozásokban a kultúra: bálvány, mint előtt nagy sokaság táncol, amelyért nagy sokaság ég és lelkesedik. De meg kell állapítanunk, hogy a dialektikai theologia, eltekintve ezektől az elragadtatásoktól, amelyek ellen valóban küzdött és küzd, a *valódi* kultúra ellen sem itt, sem sehol, sem soha, fel nem emelte tiltakozását.*

De mindezeknél sokkal fontosabb, sőt az igazán *egyedül* fontos az a meggondolás, hogy a dialektikai theologia igazságát nem lehet kijátszani „az erdélyi theologiai feladatokkal”, mert a *theologia feladatait*, úgy Erdélyben, mint Schweizban, mint Magyarországon és mindenütt a *theologia tárgya*. *Kijelentés szabja meg, és pedig a kijelentés a kegyelmes Istenről és a bűnös emberről.* Isten kijelentése pedig mindenütt ugyanaz, mert egyetemes, a kegyelmes Isten szintén ugyanaz mindenütt, éppen úgy, mint a bűnös ember. Ha pedig a *theologia tárgya* mindenütt ugyanaz, ebből az következik, hogy a feladatok is, bizonyos módosításokkal ugyanazok, mert a *feladatok nem mehetnek túl a tudomány tárgyán, miután a feladatokat a tárgy szabja meg.*

Egyik következő tételes megállapítása az volt Makkai Sándor püspöknek, hogy a dialektikai theologia elfogadható, mint theologiai korrekció, de visszautasítandó, mint irány. Válaszunk: a dialektikai theologia nem akar irány lenni, de az emberi-történeti viszonyok között szükségképpen lesz azzá. Az előadó hivatkozott e sorok írójának arra a megállapítására, hogy a dialektikai theologia több, mint irány, a dialektikai theologia a theologia. Épen azért nem akar irány

• Az előadónak az a megállapítása, hogy céltalan Erdélyben a *kultúrprotestantizmus* kritikája, mennyire nem állja meg a helyét, ezt épen ez az előadás igazolja, mert ez az előadás az erdélyi kultúrprotestantizmusnak magas színvonalu megnyilatkozása volt.

lenni, mert annyira él benne a törekvés eggyé lenni a bibliai-páli-reformátori teológiával: a teológiával, hogy csak a theologia akar lenni, amely törekvés teszi alkalmassá arra, hogy minden theologiai irány korrekciója legyen.

Ezzel a kérdéssel kapcsolatosan meg kell állapítanunk, hogy a dialektikai teológiát ma már nem lehet elnémitani és már nem lehet a mai impresszionisztikus bizonytalanságokba feloldani, sem azzal, ha iránynak tekintjük, sem azzal, ha nem tekintjük annak. A dialektikai theologia mindaddig hallatni fogja szavát és hallatni fog magáról, amíg megbízása van. Mihelyt már csak emberi akarások éltetik, elvezíti önmagát, mert elvétetik tőle a megbízás, amely felülről adatott.

Végül hallottuk azt a megállapítást, hogy a dialektikai theologia nem hozott semmi novum-ot. Válaszunk ez: Ha a dialektikai teológiát a bibliai-reformátori theologia viszonyában nézzük, akkor valóban nem hozott novum-ot. És akkor ebben van a kiváltsága, amely érdemessé teszi a meghallgattatásra. Ebben az esetben a dialektikai theologia valami olyat hozott, ami mindig novum marad. Ha azonban a modern theologiai irányokhoz való viszonyában nézzük, akkor azt kell vallanunk, hogy sok novum-ot hozott, mert a theologiai kérdéseknek merőben más és az eddigiek után meglepő beállítást adott és olyan feleletekre utalt, amelyek ismét mindig novum-ok maradnak.

Makkai Sándor püspök elvtársunk, bár sok elfogultságtól és a tárgytól idegen, nem-tudományos-intencióktól volt áthatva, — mégis el kell ismernünk, hogy nagyon sok termékenyítő hatást gyakorolt. Kritikái újabb leszámolásra készítettek és a dialektikai theologia által ébresztett igazságokban megerősítettek. Nélkülöztük azonban, a dialektikai teológiával szembe állított és a Ravasz Lászlóra apelláló és Makkai Sándor által „építő teológiá”-nak nevezett theologia kifejezetten „theologiai” koncepcióját. Ma még egyáltalában nincs tisztázva Ravasz László teológiája sem, mert nem tartjuk valószínűnek, hogy Ravasz László azt a theologiai felfogását, amelyet a Homilétiká-jában épített ki, ma teljes mértékben osztaná és azzal magát azonosítaná. Azóta megjelent nagyszámú írásai pedig theologiai szempontból rendkívül gazdag tartalmuak, de épen sokszínűk és gazdagságuk miatt nagyon nehezen összefoghatók, tehát azoknak egységes theologiai képét megszerkeszteni igen nehéz, de még meg sem kísérelte senki. Azt azonban már most megmondhatjuk, hogy a nevet magát nem tartjuk olyan mértékben jellemzőnek, hogy azzal kifejezhetnők ennek a teológiának az eredeti sajátosságát, mert hiszen, végeredményben, minden theologia

a maga módján, a saját céljai és sajátos alkata szerint, a maga irányában, építő theologia. Építő t. i. arra a közösségre nézve, amelynek szól, hogy pedig az Istenországa szempontjából mi építő, azt mi megítélni nem tudjuk. Mi nem építjük Istenországát, azt maga az Úrsten építi, mi legfeljebb csak szolgáljuk, de hogy a mi szolgálatunkból Isten mennyit használ fel az az Ő ítéletének a dolga, amely előttünk csak amá utolsó ítélet alkalmával lesz nyilvánvaló.*

Makkai Sándor püspök előadásának volt még egy rendkívül fontos hatása, amelyet fel kell jegyeznünk, az t. i., hogy hathatósan ráirányította a figyelmünket arra, hogy theologiai állásfoglalásaink és koncepcióink kiépítésénél nagyobb figyelemmel kell lennünk azokra a helyi, magyar, sőt! erdélyi kezdeményezésekre, amelyek előttünk, itt történtek s amelyekhez ha nem is a pozitív továbbépítés, de legalább a negatív kritika formájában elsősorban kell kapcsolódnunk, hogy munkánk szervesen tagoldják be a mi Isten által meghatározott magyar kálvinista keresztyén életünkbe. Kritikája hangja azonban nem egészen volt alkalmas arra, hogy teljes mértékben a mindnyájunknál nagyobb és minden „irány“ és „párt“ felett álló ügyet szolgálja, sőt a konferencia egyik részére nézve egyenesen kisértést jelentett: a szorosabb, hogy ne mondjam, a pártos theologiai állásfoglalásra. Ez pedig nem lehet célja és érdeke senkinek, aki önmagánál nagyobbak tartja a Krisztus királyságát és abban az Úrsten szuverenitását.

A konferencia harmadik előadását *Maksay Albert* tartotta: *Az exegesis problémái* c. alatt. Megállapította, hogy a dialektikai theologia az exegesis kérdésében is olyan revíziót végzett, amely méltóvá teszi ezt a theológiát arra, hogy komolyan meghallgassuk szavát. Az előadó azonban nagyon óvatosan, tudományos objektivitással és alázatos tartózkodással foglalkozott a kérdéssel. Nagy irodalmi apparátussal tárgyalta végig a hermeneutika minden aktuális problémáját, míg végül arra a konkluzióra jutott, hogy a dialektikai theologia „theologiai“ exegesise nem nélkülözheti semmiképpen azokat a vallástörténeti ismereteket, amelyek a szöveg tárgyi megértéséhez hozzátartoznak. Hangsúlyozta, hogy a dialektikai theológiának vigyáznia kell arra, hogy a Szentírás isteni-igei oldalán túl van a Szentírásnak egy emberi-történeti oldala is, amelyet az exegetikai tudás tud egyedül áttörni.

* Az a theologia, amely minden áron építeni akar sem nem tudomány, sem nem theologia. A nagy emberi kezdeményezéseken nyugvó, nagy emberi akarások előtt be van zárva az Istenországa.

Meg kell vallanunk, hogy a *Maksay Albert* előadását nagy tisztelettel hallgattuk, mert végig az volt a benyomásunk, hogy a dialektikai theologia helyes korrekcióját az exegesis problémájával kapcsolatosan látja és ismeri, méltányolja és érvényesíti, de — igen helyesen! — nem engedi magát elragadtatni. Előadására csak egyetlen tartalmi megjegyzést kívánunk tenni. A dialektikai theologia nem veti el a kritikai-história exegesist, amit mutat az a tény, hogy a dialektikai theologia theologusai között ott van *R. Bultmann*. Azonban viágosan kell látnunk, hogy a kritikai-históriai exegesis önmagában még nem „theologia!“ Ezt *Maksay Albert* is vallja velünk együtt, azonban hibásnak kell tartanunk a beállítást azon a ponton, ahol azt mondotta, hogy egyik a másikat ki kell egészítse, pedig ezek egyike sem *kiegészíthető*. A kettő ugyanazon *egy* eljárásnak a két oldala. Nem lehet kritikai-históriai exegesist végezni úgy, hogy az ne utaljon folytonosan a „theologiai“-ra. Azaz a kritikai-históriai exegesis theologiai kell legyen, ha egyáltalában „exegesis“ akar lenni és egyetlen mozzanatában sem *függetlenítheti* magát amattól.

A negyedik előadást *dr. Imre Lajos* tartotta *A Kijelentés és a pedagógia* c. alatt. A nagy tudományos akribiával megírt dolgozat a kérdésnek csak a históriai-kritikai oldalával foglalkozott s nagy részletességgel kísérte végig az egymásután fellépő pedagógiai törekvéseket és tanokat s vette Isten Igéje alatt kritika alá. Amennyire a problémát ismerjük, azt állapíthatjuk meg, hogy *Imre Lajos* járt a legtöretlenebb úton és így előadásában ezidőszerint csak a kritikát tudta elvégezni. A probléma szisztematikus megoldása még nagyon sok belső küzdelmet és tusakodást igényel. Ezt éreztük meg a hozzászólásokból, amelyeknek száma nagy volt. Örömmel láttuk ott, hogy ezeknek sorában, a Bethlen-kollégium tanárait, akik ebben az órában valóban, mint a Bethlen Gábor professzorai fénylettek szemünk előtt. Világosan láttuk meg, hogy ebben a problémában könnyebb a gyakorlati állásfoglalás a hívő keresztyén nevelő részéről, de megéreztük azt is, hogy a „theologiai“ tisztalátás mennyivel öntudatosabbá és határozottabbá tenné munkánkat.

Az Isten Igéje alatt meg kell ismernünk, hogy a keresztyén nevelés principiuma nem lehet a „személyiség“, mint érték-kategoria, de nem lehet Jézus Krisztus sem a „nevelés eszménye“, mert ez a nevelés, ha Jézus Krisztus *csak* eszmény, még mindig nem keresztyén nevelés, még ha ré is néz. Jézus Krisztus a keresztyén nevelésnek nem a célja, hanem a *feltétele*. Mi úgy látjuk, hogy a nevelés célja csak az Isten által elválasztott, elhívott, megigazított és megszen-

telt emberünk, amaz új teremtmény lehet, amelyet a reménység alatt várunk s amelynek reménységében élünk és amelyet Isten kijelent számunkra. Ez a mi új emberünk el van rejtve Krisztussal együtt Istenben, de boldogan várjuk ennek megjelenését, hogy megtudjuk, hogy mivé változtunk el Isten által. Úgy látom itt kell keresnünk a pedagogia és a Kijelentés közötti kapcsolatot.

A konferencia utolsó, ötödik előadását *dr. Gönczy Lajos*: *Az igehirdetés tényezői* cím alatt tartotta. Alapos, rendkívül gondos munkával, kiterjedt irodalom segítségével igyekezett a konferencia által felhalmozott kérdésekre feleletet adni és *váutalni* arra a nagy kérdésre, hogy az igehirdetés tevékenységében mi az emberi hozzájárulás és mi az isteni tett és a kettő között milyen a viszony. A kérdésnek a dialektikai theologiai szempont alatt való az a beállítása, amelyet *dr. Gönczy Lajos* adott, láttatta meg velünk, hogy az igehirdetés problémája milyen súlyos problémája a komoly keresztyén theologianak. Ma a keresztyén theologianak majdnem az egyetlen kérdése. A komoly keresztyén lelkipásztori karnak csak ezzel az egyetlen kérdéssel kellene foglalkoznia, mert az egyháznak egyetlen tevékenysége van, amelyből differenciálódik minden más tevékenysége: az igehirdetés. Az egyházban mindennek igehirdetésnek kell lennie. Igehirdetés a katekézis, igehirdetés a pásztoráció, igehirdetés az egyházfegyelem, igehirdetés a kormányzás, a törvénykezés, a törvényhozás, még a közigazgatás is. Már t. i. az evangélium szerint reformált keresztyén egyházban! Legalább Kálvin ezt így látta. Hogy mi ezt másképpen látjuk, ez nem mérvadó.

Gönczy Lajos felmutatta mindenekelőtt az igehirdetés egyetlen tényezőjét: az Igét, amint az élő és ható erővé válik a Szentlélek belső bizonyágtételében. Másfelől nagy gonddal mutogatta fel az igehirdetés emberi tényezőit. Egész beállítása a dialektikai theologia irányába mutatott. Kereste azonban másfelől, hogyan lehetne a Ravasz László igehirdetési elméletét a dialektikai theologia korrekciója alatt érvényesíteni. Végül oda is konkludált, hogy ennek meg van a belső lehetősége. Meg vagyok győződve, hogy meg van. De Ravasz Lászlónak nem a régi, hanem az ő új, de még tudományosan ki nem fejezett felfogásában. Régi jegyzeteim között kutatva, megtaláltam Ravasz Lászlónak egy 1929 április 17-én, Budapesten hallott szabadelőadásának, egy szószserint feljegyzett megállapítását, amelyben merően a dialektikai theologia szelleme szerint azt mondja: „*Ránk van kényszerítve, hogy általunk Isten beszéljen a gyülekezetben.*” Az igehirdetés titkos értelme ebben olyan találóan van kifejezve,

amelyből könnyen kivonhatjuk problémánk megoldásának helyes irányát. Ugyanabban az előadásában mondotta Ravasz: A magyar prédikáció tüzijáték. Elérkezett az ideje annak, hogy tovább ne legyen az. Ennek a jövőnek a szolgálatát végezte a *Gönczy Lajos* előadása.

*

Ezelőtt alig egy évvel egyházunk egyik szócsöve kifejezést adott annak a papi közóhajnak, hogy jó lenne, ha theologiai professzorok a theologiai tudomány szolgálatával nagyobb mértékben vennének részt egyházunk megújulásában. Azonnal készek voltunk, nagy örömmel, még újabb alkalmat és módokat kitalálni, hogy a mi szívünkhöz legközelebb álló eszközzel: a theologiai tudománnyal szolgálhassunk. Szolgálatunkat azonban nagyon kevesen vették igénybe, alig 30—35 lelkész-testvérünk. Nem szemrehányás és nem panasz, csak rábeszélés, hogy jövőben még többen jöjjünk össze, ha az Úristen is úgy akarja!

Tavaszy Sándor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Vincze Elek: „Mi láttuk az Ő dicsőségét...“ *Egyházi beszédek. Szerző kiadása. 1929. 190 l. Ára 5 pengő.*

A kötet, melyet a szerző a balatonkiliti és siófoki ref. gyülekezetek tagjainak ajánl, 41 beszédet tartalmaz, leginkább ünnepi és alkalmi beszédeket. Mint előszavában írja, nem „parádés“ beszédek, s tartalmukban is mutatják a szerzőre különböző theol. irányok által gyakorol hatást. Leginkább a hitébresztő beszédek típusa érvényesül, s a szerző figyelme a beszédekben a hit kérdésére irányul különösképen, mint azt 12 beszéd külön is tárgyalja. A beszédek igyekeznek evangéliumi alapossággal és mélységben tárgyalni a ker. hit és élet kérdéseit s nem szónoki felépítettségük, hanem tartalmuk és erejük képezi előnyüket. A legtöbb beszédben szerző a hitetlenség, közömbösség, majd a kath. felfogás ellen harcol, alapos készültséggel. Gyöngesége, hogy a textust nem használja fel eléggé, inkább felette elbeszél a textusnak, nem száll le annak mélyire. Dogmatikai alapjaiban is vannak nehézségek. A praedestinációról azt állítja, hogy az Isten eleve tudása (35) a feltámadás és Krisztus feltámadása igazságát a tavasszal még csak szemléltetni is egyértelmű annak megerőtlenítésével (43), az a gondolat pedig, hogy azért kell vallásosnak lenni, (hinni, imádkozni stb.) hogy az üdvösséget elnyerjük (85) csak téves magyarázaton alapulhat.

Általában a mű sikerrel tanulmányozható, s különösen a hit kérdéséről szóló beszédek alkalmasok arra, hogy ezt az elhanyagolt igehirdetési kérdést az igehirdetők tudatába bevigyék. A kötet haszonnal tanulmányozható. 1.

Vincze Elek: *Az apostolok. Felolvasások és bibliamagyarázatok, vallásos estélyekre. Szerző kiadása. 100 l. 1929. Ára 4 pengő.*

Ennek a könyvnek megírására az a tapasztalat adott indítást, hogy a vallásos estélyeinkre nagy hiányát érezzük felolvasásra, vagy szabad előadásra használható anyagnak. Vincze Elek ebben a könyvben 12 vall. estélyi bibliamagyarázat és felolvasás keretében a 12 apostolt akarja megismertetni, úgy, hogy minden alkalommal egy, az illető személyiségéhez alkalmas bibliamagyarázat van, s utána az illető apostól jellemképének megrajzolása. A bibliamagyarázatok ügyesen vannak kiválogatva és kidolgozásuk is megfelelő. Nehezebb már az apostolok arképei megrajzolása. Itt a szerző a bibliai adatok mellett a hagyományt is igénybe veszi, sőt kénytelen

költetni bizonyos adatokat is. Bár minden areképen látszik, hogy gondos munka gyümölese s a szerző igyekezett belehelyezkedni az illető egyéniség lelkébe, mégis zavarólag hat, hogy a költött adatok dacára is részben nagyon sovány, részben bizonytalan a leírás. Nagy baj, hogy nem különbözteti meg adataiban a bibliai adatokat a hagyománytól. Sok helyen tévedések is találhatók. Így pl. „Fülöp“ (miért nem Filep!) apostol tárgyalásánál megjegyzi, hogy össze szokták vele téveszteni a hasonló nevű diakonust, s maga is e hibába esik, amikor Filep apostolnak a cselekedetei közé sorozza a szerezsenországi komornyik megkeresztelését, holott itt a Csel. kv. világosan az evangelistáról vagy diakonusról beszél. Jobbnak tartottuk volna, ha sovány életrajzi adatok helyett igazán jellemképeket is ad, azokról az apostolok közül, akikről ezt meg lehet tenni.

Mindezek dacára sok érdekes momentum van a munkában, úgy, hogy fel lehet használni vall. összejövetelek számára készített anyag gyanánt. I.

Adorján Gábor: Kereszt. *A dicsőszentmártoni ref. nőszövetség kiadása. Kolozsvár, 1930. 20 l. Ára 20 lei.*

Négy beszédet tartalmaz ez a füzet. A kereszt, A kereszt terhe, A kereszt kárhozata, A kereszt dicsősége címeken. Mind a négy bűnbánati, illetőleg a negyedik húsvéti predikáció, a könyv dedikációjából láthatólag, melyben a füzetet szerző kis fia emlékének ajánlja, épen azon a húsvéti előkészületen mondattak el, mely húsvétot megelőzőleg kis fia elvesztésével olyan súlyos fájdalom érte a szerzőt. Mind a négy beszéden végighúzódik ennek az emléke, de már nem mint kérdés, hanem megnyugvás, elbékélés Isten kezében, a szomorúságból izenetrívés másoknak. Ez a keresztül húzódó érzés, mely emlékezetet a páli gondolatra: hogy mi, akik vigasztalást nyertünk, vigasztalunk másokat, ez teszi a predikációkat különösen vonzóakká. Emellett a beszédek tartalmilag is mélyek, a szerzőről látszik, hogy leszállott a ige mélységeibe, világos exegezissel igyekszik meglátni az ige tartalmát, melynek igazságát és erejét, miután meglátta, akarja megmutatni másoknak. Forma tekintetében is a beszédek világosak, nyelvük szép és erőteljes. I.

Csekme Ferenc: Képek a parochiáról. IV. kötet. Marosvásárhely, 1929. 192 l.

Már a negyedik füzet jelenik meg ezen a címen, mely cím már belement a református köztudatba, épen úgy, mint írójuk arcvonásai beleivódtak azok emlékezetébe, akik ismerik. Ez a füzet méltó folytatása az előbbieknak. Csekme Ferencnek, mint szépírónak is vannak nagy értékei, de különö-

sen értékes benne az, hogy rajzai tárgyát abból a körből veszi, mely a kívül valók előtt olyan ismeretlen, s mégis olyan nagy értékeket hordoz: a református egyház és a református lelkész életből. Tolla alatt megelevenednek nemcsak a multnak egyes emlékei, mint a kolozsvári theologia felállításával kapcsolatosak, hanem az az egész élet, melyben a református pap élt, dolgozott, harcolt. Ennek a életnek, adományánál fogva, nem a tragikus harcait, keserves összeütközéseit, hanem derűjét, nyugalmit, szolgálata boldogságát látja és írja meg, de ezek mögött lehetetlen ki nem érezni a református pap súlyos vivódásait, nagy feladatait, a hivatásához való belső ragaszkodását, azt a különös papi karaktert, mely mindenben kifejezésre jut, melynek értéke épen abban van, hogy olyan elhívás birtokosának látja magát, mely a hatalma alá helyezi egész életét. Azt a belső világot rajzolja meg, melyben egy ilyen lélek él, munkája és egész gondolkozása áthághatatlan válaszfallal választja el attól a világtól, mely körülte van, annak sok harcától és kérdéseitől. Ha az egyik oldalon annak a típusnak, melyet a szerző rajzol, hátrányára írhatjuk, mert megakadályozta benne, hogy teljes fegyverzettel vehesse fel a harcot a világ kérdéseivel, másik oldalon kétségtelen előnyére, mert a papi jellem, öntudat, tekintély és munka olyan belső épületét állította fel, mely ki tudta fejteni mindazt az értéket, ami a lélekben volt és az egyház szolgálatába tudta állítani.

Csökként Eferencnek adotta Isten ilolyan öregkort, amely a Biblia szerint a legnagyobb áldások egyike, hogy nyugodtan, derült és böles szemmel nézhessen maga körül s adott képességet is arra, hogy lásson. Munkái elsőrendű forrásmunkák lehetnek a XIX. század második fele egyházi állapotai és papi típusa rajzához, amellet, hogy meleg, békés hangulatuk az olvasót önkéntelenül viszi és ragadja magával. Kivánjuk, hogy ezt a kötetet kövessék még mások is, szerzőjüknek még hosszú ideig legyen alkalma írásaival derűs és áldott percekot szerezni mindnyájunknak. I.

Dr. Traugott Mann: Reife und Reinheit. *Rein bleiben und reif werden.* Chr. Kaiser-Verlag. München, 1929. 75 l.

Mint előszavából látszik ez a „Hét fejezet egy ifjú ember sexualis életéből“ levelek gyanánt íródott, csak később vetődött fel kiadásának gondolata. Először azoknak ajánlja, akik saját maguk hasznát vehetik, azután a szülőknek és nevelőknek, végül minden ifj. mozgalomnak, mely a tisztaságot írta zászlajára. Csak azokkal a kérdésekkel foglalkozik, melyeket a rendes ilyen fajú irodalomban nem szoktak említeni, s épen ebben van a munka egyik érdeme.

Az egyes fejezetek a következő kérdésekről szólnak: A természetes nemi levezetésről, a rendellenes kielégedésről, a nemi betegségekről, a „szerelem gyermekeiről“, a házasság előtti tiszta életről, a tökéletes házasságról és a kivételes természetekről (homosexualitás). Az elsónél figyelmeztet arra, mennyire egyedül van az ifjú ilyen kérdésekben, szülői körében épen úgy, mint az iskolában. Pedig épen ezek az első jelenségek figyelmeztethetnék a vigyázatra, mert ez a jelenség az ifjúban is erős lelki hatást vált ki. A mesterséges kielégedés veszedelmét abban mutatja, hogy az látszólag egyszerű módot nyújt az ingerektől való szabadulásra, óv az ilyen esetekben való rémitgetéstől, de rámutat a veszedelmekre. A nemi betegségeknél utal arra, hogy minden, házasságon kívüli sex. élet ezt a veszedelmet közel hozhatja, óv a könnyelmű ítélkezéstől. A törvénytelen születésű gyermekek sorsáról és nyomorúságáról szólva a ker. házasság igazi vonására utal. Hangsúlyozza a házasság előtti tiszta életet, felmutatva az ellenkezőben rejlő veszélyeket, a felelősség súlyosságát, hogy a házasság előtti nemi élet egészségrontó, hogy az az elmélet, mely azt lehetetlennek állítja, közönséges hazugság. A tökéletes házasság nem szerelmeskedés, nem nagy érzelmi fellángolások önzésén alapul, s egy érzékiségbe fulladt házasság mindig tragédiákat okoz. Csak az a házasság igazi, mely Isten akaratán nyugszik, ha a másokban azt látja mindegyik, akit Isten reá bízott. A nőt Isten a férfi segítő társának teremtette. Az utolsó fejezet a homosexualitásról beszél.

A munka egyike a mostanában erről a kérdéstről megjelent legalaposabb és legjobb munkáknak. Mint a fentiekből is látszik, nem gyermekeknek, hanem ifjúságnak iratott, a kérdéseket nyíltan, de komolyan és határozott keresztyéni szempontból tárgyalja. Álláspontja, a kritikus kérdések (felvilágosítás, házasságon kívüli élet, stb.) tekintetében mindeütt komolyan Isten igéje alapján áll. Végén a Róm. 8:28-ra hivatkozik: „Tudjuk, hogy akik Istent szeretik, azoknak minden javukra van.“ Sok romantikus, vagy világi morált és önuralmat prédikáló könyv mellett ez a tiszta álláspont, az ifjúság iránti mélységes szeretet örvendetes bizonyossága, hogy így is lehet és így kell nézni ezt a súlyos kérdést. I. L.

Bruhns O.: Der Kampf um die Kinderseelen in Russland.
Sächs. Verlagsgesellschaft. Leipzig, 1929. 16 l.

Egy Oroszországban működött német tanító feljegyzéseiből való ez a füzet, s megdöbbentő képet fest különösen arról a veszedelemről, melyben a szovjet uralom alatt a gyermekek nevelése van. A szovjet szelleme világosan meglátta, hogy az ifjúság és a gyermekek lelkét kell meghódítani, ha állandósi-

tani akarja magát. „A felnőtteket féken kell tartani addig, míg a kommunista ifjúság felnő.“ A legbiztosabb mód erre a gyermekek hitének kiirtása. Ezért nagy számmal állítottak fel ilyen iskolákat, melyekben Istenről egy szót sem szabad ejteni. Az első kísérletek, melyekkel a gyermekeket el akarták venni a családtól és állami menhelyeken akarták felnevelni, megbukott az anyák tiltakozásán, bár ezt a kísérletet a rettentő éhínség támogatta, mert sok szülő inkább ide küldte gyermekét, mintsem éhen veszni lássa. Az iskolarendszer is világosan mutatja ezt a tendenciát. A szerző német nyelv tanára volt egy gimnáziumban, s így saját tudomásából rajzolja meg a kommunista iskola alaptörvényeit. Ezek közül a következők érdekesek: 1. A fegyelem fenntartása nem a tanító, hanem a tanulók feladata. 2. A tanítónak nincs joga a tanulókat valamitől eltiltani, még kevésbé megbüntetni. 3. A tanítónak nincs joga a tanuló szorgalmát, buzgóságát ébreszteni, tehát bizonyítványok adása tilos. 4. Az órák látogatására a tanulók nem kötelezhetők. 5. Leckét felhagyni nem szabad, a tanító csak előad, vagy a tanulók kérdésére felel. Ebben az iskolában természetesen a legféltelenebb fegyelmetlenség uralkodott, míg a nagyobb tanulók segítségével nem sikerült egy tanuló-tanácsot megalkotni, mely a rendet úgy, ahogy biztosította. Így is az órákon kevés számban jelentek meg. Ezen csak úgy lehetett segíteni, hogy mivel Oroszországban általános munkakötelezettség van 16—60 évig, az órára nem járó tanulókat feljelentette a munkahivatalnál, mint munkakerülőket, mely a következő reggel csapatostól szállította ki őket az erdőbe fát vágni. Az iskolában Isten vagy vallást emlegetni tilos volt, s ennek ellenőrzésére a tanulók között egész kémrendszert használtak. Az iskolatanácsokban a tanítóknak alig volt szavuk, az iskola ügyeit teljesen a tanulók igazgatták.

A tanítás legfontosabb tárgyai a kommunista ábécé, magasabb osztályokban atheizmus, „szociális dinamika,“ végül Marx: A tőke e munkája. Az atheizmus tanítása elég nagy sikerrel jár, gyermekek Isten nevét gúny és szidalmazás közben emlegetik. Van egy könyvük, mely Jézus személyére a leggyalázatosabb rágalmakat szórja, különösen a „Demian evangélista újszövetsége“ című, mely a biblia versben való kiparódizálása, mely Jézust iszákos, pénzsóvár embernek tünteti fel s Judás dicsőítését helyezi vele szembe, akit proletár hősnak állít be. A lelkiismereti korlátokat is rombolni igyekeznek. Internátusokban fiúk és lányok közös hálószobában alsznak, sőt jutalom gyanánt egy ágyban. Emellett meztelen táncok, varieték, a „meztelenség ligája“ szolgáltak erre, melyeket azonban később betiltottak.

Minden gyermeknek tartoznia kell egy ifj. szervezethez, mely gondoskodik róla, hogy minden ellenkező hatás alól kivonja s gondolkozását és önálló ítéletét elhomályosítsa. Ennek eredménye az orosz ifjúság szellemi és erkölcsi elmaradottsága. 1926-ban annyira elszaporodtak gyermekekből álló rablóbandák, hogy a hatóságok valóságos hajtvadászatot indítottak ellenük.

A füzet megdöbbentő adatokat sorol fel az orosz állapotokról s valóságos jajkiáltás a gyermekek lelkének megmentésére.

I. L.

Folyóiratok Szemléje.

Monatsblätter f. d. ev. Religionsunterricht.

Herausgegeben von H. Spanuth. Göttingen. XXIII. évf. 1—5 sz.

A folyóirat jelen évfolyama a *Niebergall Fr. A. valláspedagógiai főproblémája* című cikkével indul. A vallásos nevelést az értékelés oldaláról nézi. Az evangélium a legfőbb jóról (summmum bonum) szóló üzenet, s ez a legfőbb jó az Isten országa, ez ad mindennek célt és értelmet. Ezt a legfőbb jót, csak értékelés útján lehet elsajátítani, mely értékelés egészen mássá teszi az ember gondolkozását s így a hitismeret tulajdonképen értékismeret. A nevelés feladata: rendezni az értékelést egy norma értelmében; a vallásos nevelése: egy ember vagy egy gyülekezet értékelését az evangélium normája értelmében befolyásolni. Ez a vallásos nevelés első tételé. A második ez: ezt pedig vallásos úton kell elérni, mely utak mind Istenre mutatnak, mindent Istentől várhatunk. Az ember és az ő cselekvése semmi, Isten minden. A vallástanító nem lehet más, mint egy eszköz Isten kezében s mint ilyennek igyekeznie kell, hogy alkalmas eszköz lehessen. De azért jó tanítónak kell lennie, mert a Szentlélek jobban használhat egy jobb eszközt, mint egy rosszabbat. Keresni kell tehát az utakat, melyeken Isten lelkének munkáját megközelíthetjük. Kérdés: milyen segítséget nyújthatunk tanításunkkal a vallásos nevelésnek?

A lélektani vizsgálat rámutat, hogy a lélek értéktendenciája minden életnyilvánulását áthatja és meghatározza. Innen lehet gyakorlatilag és elméletileg megismerni az embert: mit tart értékesnek? Ez értékek között rangsor van, melyet így lehet megállapítani, a legelső a dolog, aztán az ember, aztán ismét a dolog és legfelső Isten ügye. Az ember tragikumája abban van, hogy nem mindig a legdrágább érték győz, s minden vallásos képzés főcélja, hogy minden külső és belső eseményre automatikusan a Krisztus szellemében reagáljon. Ez adna egy keresztyén jellemet. De az a baj, hogy ezek a vallásos értékek csak „vasárnapi értékek“. Ezért át kell értékelni mindent ezek szerint. Ez az átértékelés a magja a megtérésnek, amit Jézus a bűnbánatra való hívással követel. Pedig minden több előttünk, mint Isten uralma. Ezért a vallás fő alapfeladata az, hogy „az értékelések tömegébe, mely gondolkozásunkat és akaratunkat hol így, hol úgy meghatározza, a keresztyén értékelést is belevegyítsük, hogy az a maga erejét kifejthesse“. A gyermek ezzel szemben érzékileg és önzően értékel.

Ha ezt láttuk, az igazi kérdés ez: tehetünk-e valamit ennek a magasabb értékelésnek előállítására? Ahoz, hogy valaki erre eljusson, a következőkre van szüksége: a fantázia adományára, alázatosságra, Istentől való sejtelemre. Ismeretek, vagy emlékezeti anyag nem elég. Belülről kell kinőnie, talán kegyes szülők öröksége és a környezet befolyása következtében. Az első lépés azért az értékeknek szóval való odaállítására, olyan személyiségekben, akik azt a belső életet élték. Ez megkapja a gyermekeket. Aki erre ki van választva, az közülök megpróbálja megtapintani ezt az életet. Aztán fontos az érzelemátvitel, a nevelő iránti szeretet átviődik Jézusra. Végül az egésznek a tartó erejét egy hitbéli meggyőzés, egy áttekintő világnézet adja. — Az anyagnál is minden az értékelésre kell építeni. Első kérdés: mit akartak a bibliai és történeti személyiségek. Ezek a Bibliában és egyháztörténetben folyton emelkedő értékeket mutatnak. Minden ilyen értékképzet körül mint tartó gyűrű van egy hit. Így mutatjuk ki az értékeket, hogy elhatározásra vezessük. Persze, ezt nem lehet biztos eszköznek nézni az értékelésre való vezetésre. A munka mindig bizonytalan lesz. Az ember az, aki u. n. szabad akaratával az útban áll. Ezt a bizonytalanságot vallásosan úgy nevezük, hogy a Szentlélek munkájáról beszélünk. A Szentlélek eszköze lenni, aki a kiválasztást Isten kegyelme által véghez viszi, ez a feladat. Úgy dolgozzunk, mintha nem volna Szentlélek, s úgy reménykedjünk, mintha nem volna módszer.

Ugyane számban *Linde E. A vallástanítás problematikájához c.* cikkében a vall. tan. problémakörét vizsgálja. Abból indul ki, hogy a vallásnak, mint kultúrértéknek van helye a tanítás anyagában. A vallást, mint tantárgyat, külön kell választani a konfessziótól és egyháztól, egy olyan „világi kereszténység” érvényesítésével, mely azt minden konfesszionális korláttól megszabadítva egy specifikus kulturértékké teszi. Ez valóban *német kereszténység* lesz, egy *német kegyesek* *halkéből kifakadt evangélium*. Ennek magja a Biblia, melynek anyagát azonban nem az egyház és nem theologusok, hanem pedagógusok választják ki. Itt lesz a tanból élet, az anyagból a tanító élő személyisége által élet ébred a szívben, mely mint egy magikus fluidum hat át a tanítóról a gyermekekre. A esodákat nem tartja elvetendőknék, hanem helyesen felhasználandóknak, az ószövetség elvetésével szemben hangoztatja annak nagy nevelő jelentőségét, de „nem egyházi értelemben, amint az üdv előkészítését kell felfogni, hanem a világi kereszténység, tudomány, kultúra és művészet értelmében”, annak költői és tanító elemeit részesítve előnyben. Az *újszövetségben* is kiesnek így a „dogmatikus” részek („a homousion és homoiousion körül folyt harcok ma már számunkra érthetetlenek!”) Ezek a gyermek számára cselekvő személyiségekben láthatók, ezeket kell felmutatni, nem tételeket, vagy tanulságokat, óvakodni kell a történetek izetlen modernizálásától. A *Bibliát* (szemelvényesen) a gyermek kedvenc olvasókönyvévé kell tenni, az iskolában külön iskolai bibliát használni, belőlük a gyermek fejlettségi foka szerint olvasni. Az *egyházi ének* történetileg rendezve tanítandó, kerülve a sok könyvnélkülisést. Az *egyháztörténet* helyett a kereszténység története, mert nem igaz az a mondás, hogy akinek az egyház nem anyja, Isten sem Atyja (Cyprianus). A vallástanítás a saját vall. közössége megbecsüléséből az afölé való emelkedés felé halad. A tanítás módja itt is személyiségek odaállítására. Jelentős értéket képviselnek a szentek *legendái*, melyek a világi mondák ellenpárjai. Az eddigi kátétanítási rendszer nem megfelelő, helyette egy sziszte-

matikus vallástanítás adundó, anyagrészek (tízparancs, makariz-
mák, példázatok stb.) egyes hosszabb történetek, személyiségek
összefoglalásával. A klasszikus káték (Luther, Heidelbergi,
Canoius) mint példák használhatók fel. — A vallást mint „vallás-
tant” kell az iskolai tárgyak közé bevenni. A vall. tanítás feladata
röviden: vallásos benső kultúra az objektív vallásos kultúrjavak
elsajjítása útján.

Ilge W. A 10—12 éves leányok vallásos élményeiről c. kiemeli,
hogy a kérdés még nem volt elég komoly vizsgálat alatt, a kér-
dőíves rendszer épen úgy, mint az emlékiratokra való támaszkodás
Spranger ismert megállapítása nyomán bizonytalan, bár maga is
e módszerhez fordul. A vizsgálat eredményét három kérdés köré
csoportosítja: 1. Milyen momentumok ébresztik fel a vall. életet?
2. Milyen módon folyik le a vall. oktatás? 3. Van-e ennek jelentő-
sége az egyén további életére? A megfigyelések szerint vallásos
gondolatokat ébresztenek a félelem, testi veszedelem, halál, termé-
szeti jelenségek (zivatarok), magánosság és elhagyatottság, ünne-
pélyes események (konfirmáció), templomi épületek, jócselekedet-
tek látása vagy gyakorlása, stb. Lehet látni azt is, hogy ekkora
gyermekek közt már több akad, aki tudatosan ítélet alá helyezi az
életét s annak egész irányáról gondolkodik, vannak, akik számára
Isten felsége, hatalma, bölcsessége, segítségé, ítélete nem pusztá
szó, Istennel szemben való alázatosság, engedelmesség esetei és
kérdései képezik gondolkozása tárgyát. Nagyon foglalkoztatja
őket az imádság meghallgatásának kérdése. Végül megállapítja,
hogy a gyermekben két vallás van: a tapasztalat és a fantázia
vallása. Az előbbi tudatossá teszi, hogy élete Istentől függ, az
utóbbival Istent és Isten erejét és munkáját próbálja magának
megjeleníteni.

Két egymásutáni számban (3—4) *Württemberg* Gustav ír *Iro-
dalmi kritika és irodalomtörténet a jelenkori őszövetségi tudomá-
nyban* címmel. A jelenlegi őszövetségi tudomány irányait és
problémáit számbavéve, az irodalmi kritika jogáról és határaitól,
az „irodalomtörténet” őszövetséghez való állásfoglalásáról szól.

A már ismert *Meltzer* Hermann: *Zarathustra a vallástörténeti
tanításban* ismerteti a Z. világnézetét, a reá vonatkozó irodalmat.
Összehasonlítja Mózással, s megállapítja, hogyan aránylik a tör-
téneti Zarathustra Nietsche Zarathustrájához.

Érdekes cikk a *Wienhold* H. *A keresztyén realizmus a vallás-
tanításban* c. dolgozata, mely elé a szerkesztő külön megjegyzést
ír, jelezve, hogy a sokak részéről kifogásokat ébresztő cikk a
Barth-féle teológiát képviseli és feleletül íratott Niebergallnak.
A váltság gondolata a vallástanításban c. cikkére. Különösen két
vonását emeli ki: a pszichológiának a vall. erk. nevelés alapja
gyanánt való elvetését és a vallástanításnak az evangelium
autoritativ hirdetésével való azonosítását.

Wienhold kiemeli, hogy a mai vall. filozófiai, valláslélektani
és vallástörténeti alapon álló vallástanítás, nem a keresztyénséget,
hanem a vallást mint tanítási tárgyat tartja szem előtt, és bár a
vallástanítás nem vetheti el a valláslélektan, vallástört. és vallás-
filozofia eredményeit, de mihelyt a keresztyénségről van szó, nem
mellőzheti Istennek Jézus Krisztusban való kegyelméről szóló
gondolatot. A mai ember előtt idegen a kegyelem gondolata, mag-
gát Isten mellé helyezi. Ez nem keresztyéni. Jézusban nem az em-
beri fejlődés egy magas fokát, hanem Isten tettét kell látni. A
keresztyénségben nem az ember vall. fejlődéséről van szó, hanem
arról, mit mond Isten Jézus Krisztus által nekünk. Minden em-



beri felfogással szemben változhatatlanul áll Istennek Krisztusban, mint kegyelmes Istennek önmagáról szóló kijelentése. Ezért Jézus Krisztusban Isten maga jelent meg, szenvedett, s ez a szenvedés istenítélet az ember felett. A közönséges értelemben vett „szeretet“ nem fejezi ki azt, amit Isten szabad, könyörülő szeretete Krisztusban kifejez. Az ember nem méltó rá, hogy éljen, csak Isten kegyelme által él, erre a világ semmi psychológiája és filozófiája nem jön rá. Mert Isten emberré tétele a *hit* tárgya, s csak az hiheti, akinek Isten adja ezt a hitet. Ha ez így van, a kérdés ez: hogyan lehet Istennek Krisztusban megjelnt e kegyelme a *tanítás tárgya*? Minden tanításnak és igehirdetésnek csak ez az egyetlen tárgya, egy végső tekintélyen épülő izenet, melynek mindent alá kell rendelni. A vall. tanítás tartalma nem vall. és fil. gondolkodás eredménye, hanem adva van. Ez a ker. realizmus egészen más, mint a Niebergall psychologiai realizmusa, ehez nem psych. reflexió kell, hanem Isten e tényének hirdetett realitása hat a mi psychénkre. Hitet sem a lélektan, sem a filozofia nem tud adni. A ker. tanításban a munkáló erő nem a tanító személyisége, hanem egyedül Isten. A keresztyén realizmus Isten szemével nézve a világot a bűn világtényét látja meg, ez a tanítás kiinduló pontja, azért minden psychologia által elérhetetlen tekintet-nélküliséggel, őszintén látja a bűnös embert. Ebben a világban azonban Isten van, s Isten kegyelme a tanítás második pontja. Ez pedig nem „válság gondolatokat“ ébreszt, hanem a válság tényére mutat rá. Ezért helytelen „megváltó erőkről“ beszélni, mint szellemi lelki erőkről, mert ezzel az a tévedés jár, hogy a Krisztus megváltó hatalmát az ember a magáéval egybeveti. Niebergall joggal fél attól, hogy az ember gyorsan eltanulja a válság gondolatát, de ezen nem a psych. realizmus segít, hanem az, hogy a Krisztusban megjelentényt nem psychologiailag lehet követni, hanem csak hirdetni lehet, mely hirdetés a legszigorubb ténylegességgel jár el. A ker. tanítás főreszel a bűn ténye, és a válság ténye. A Biblia adja a szemléleti anyagot. A vallástudományi tanítással szemben itt nem az ember lélektanilag helyes viszonyáról van szó Istennel, hanem Isten kijelentett viszonyáról az emberrel. Azért nincs helye semmi päd. idealizmusnak, sem annak, hogy a tanító és gyermek egyek lesznek hasonló eszmékben. Egy ponton lehetnek egyek: a kegyelemben.

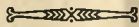
Evang. socialis vezető férfiak a 19. században címmel tartottak előadásokat 1929–30 telén a vallástanítók berlini továbbképző kurzusán, Wichernről (Gerhardt Martin), Stöcker Adolfról (Seeberg R.), Naumann Frigyesről (Rade Martin), Bodelschwinghamról (Mahling Fr.)

Felhívjuk olvasóink figyelmét a borítéklapon közölt *Kálvin János: Ujszövetségi kommentárjáról* szóló előfizetési felhívásra.

VASÁRNAPI ISKOLA

AZ „ÜT“ ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.



EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI.

VI. ÉVF. 4-5. SZ.

1930. APR.-MÁJ. HÓ.

Isten akarata.

Prédikátor 11:5.

Márk 14:36.

A keresztyén ember abban különbözik mindenekfölött másoktól, hogy élete célját önmagán túl keresi, nem a maga, hanem Isten akaratának megvalósításában.

Isten akarata — nincs ennél nagyobb titok a világon. A régi Prédikátor a legnagyobb földi titkokhoz hasonlítja és meggyőz tehetetlenségéről, amikor az igazság őszinte erejével szemedbe mondja: „nem tudod.“ Sőt mintha az Úr Jézus maga is, akinek pedig eledele volt mennyei Atyjának akaratát cselekedni (Ján. 4:34.), bizonytalanságban lenne Isten akarata felől...!

S hányan vannak, biztosan mi is voltunk úgy, hogy azt hisszük, tudjuk Isten akaratát. Pedig komolyan meg se kérdeztük imádságunkban Tőle, csak egy-kettőre eldöntöttük, hogy ez az. Hány kényes kérdésben túltettük magunkat így! Hány haragos vagy meggyűlölt embertársunkat hagytuk elesni, hány ránk bízott lelket veszítettünk el így! Sőhajtva gordolunk a régi böles szavára: bizony nem tudtuk az Isten dolgát!

Mi nem tudjuk az Isten akaratát.

Számoljunk le már ezzel!

Nem tudjuk. Még ha olyan igyekvők, okosak vagy jószívűek is vagyunk. *A mi akaratunk, az nem az Isten akarata.* A mi jóakaratumk sosem tiszta jóakarata: mindig van benne örzés, mert végeredményben magunkat akarjuk.

Az Isten akarata végtelenül nagyobb minden emberi akaratnál.

Az Isten akaratát csak Isten tudja.

De hogy cselekedjünk mi, ha nem tudjuk ezt az akaratot?

Erről gondoskodott Isten, mikor *kijelentette*, hogy mit akar. *Ez a kijelentése, egy szóban összefogva: Krisztus.* Ő nem volt, nem lehetett hát bizonytalanságban a Benne megtestesült akarat felől. Geesemánéi imádsága éppen határozott különbségtevés az isteni és emberi akarat között. És az Ő példája ez: *imádásban állította szembe a két akaratot, megtagadta a jobbnak látszó magáét és alázatos meghajlással s önmaga-rábizásával vállalta az Isten megnyilatkozott akaratát.*

H. J.

Adakozás a vas. iskolában.

(Hozzászólás.)

A „Vas. Iskola“ 3-ik számában az adakozás kérdéséről lévén szó. indittatva érzem magamat, hogy a tapasztalataimat elmondjam.

Ez év szeptemberében kezdtem meg a vas. iskola vezetését és már az első órán kivettem a perselyt. Megjegyzem, nálunk annyira nincs szokásban a perselyes adakozás, hogy a templomunkban sincsen állandó persely. Így hát a gyermekek sem voltak ismeretségben az adakozás ilyen módjával. Megmagyaráztam pár szóval az adakozás jelentőségét, vártam az eredményt. Nincsen olyan vasárnap, hogy ne tennének a perselybe. Van olyan leányka, aki a cukorra kapott pénzét, másikat a megtakarított leijét teszi bele. És a szülők részéről sincsen semmi ellenvetés hála Istennek. Milyen nagy volt a leánykák öröme, mikor elküldtük a mi árváinknak a 120 leit a perselyből. Gyűjtögetik tovább is. Azt mondom, hogy az adakozás a vasárnapi iskolában csak elősegíti a lelki munkát.

Nyarádkarácsony.

Bántó Tercsi, ref. tanítónő.

Előnyök és akadályok a gyermekek közötti munkában.

Most csak azokat az előnyöket, vagy segítő tényezőket és akadályokat vesszük számba, melyek a gyermekek részéről állanak fenn a munkában. Szükséges látni ezeket azért, hogy a gyermekben kinálkozó segítő tényezőket jól kihasználhasuk, a nehézségeknek pedig kellő módon ellene állhassunk.

Azon *előnyök* között, melyek a gyermekben feltűnnek, első ami észrevehető az, hogy a gyermek *könnyebben meg-*

közelíthető, mint az ifjú, vagy felnőtt. Nincs benne gyanú és óvakodás, mely az ifjúban és felnőttben már megakadályozza a közeledést és tartózkodóvá teszi a másikkal szemben. Meglep bennünket a gyermek nyíltsága, őszintesége, bizalma, mellyel azonnal megérzi, ki közeledik hozzája szeretettel és ki foglalkozik vele önzetlenül. Ezt a bizalmat fel kell használnunk, elsősorban arra, hogy a gyermek iránti igazi szeretettel forduljunk feléje, mely nem leereszkedéssel, lenézéssel, hanem avval a gondolattal áll a gyermek elé, hogy mindnyájunknak gyermekeknek kell lennünk Isten igéje előtt. Ez a tulajdonsága a gyermeknek az, amit Jézus példaképpen állított a tanítványok elé, s amelyért azt mondotta: ilyeneké a mennyek országa. Egy másik igen érdekes jellemvonása a gyermeknek az, hogy *komolyan veszi*, amit neki mondanak. Ezért azt lehet mondani, hogy a gyermek sok tekintetben alkalmasabb az evangélium befogadására, mint a felnőtt. A felnőtt ember már könnyen talál utakat, melyeken az evangélium üzenete és parancsa alól ki lehet bujni, azt meg lehet kerülni. Tudja, hogy a legjobb védekezés Isten parancsa ellen az, ha magyarázni kezdjük, hogy ezt így vagy úgy kell „érteni“, mert ezzel meg lehet erőltetni azt. A gyermekkel szemben a felnőtt ember rendszeren ott játsza el a tekintélyét, vagy szavahihetőségét, hogy nem veszi komolyan a dolgokat. Azért nagy gondot kell fordítani arra, hogy a gyermeknek Isten üzenete komolyságát és határozottságát korán a szívébe vessük, meggyőzzük arról, hogy azt emberi magyarázat meg nem erőltetheti. A harmadik ilyen előny, mi a gyermek természetében van, az, hogy szeret *kérdezősködni*, többet akar tudni mindemől. A vezetőnek gondja kell, hogy legyen rá, hogy a gyermeknek ezt a kérdezősködő hajlamát megfigyelje. Érdekes adatokat lehet összeállítani abból, hogy mik iránt érdeklődik, miket kérdez a gyermek. Ezeket a kérdéseket sohasem szabad lenézni, még kevésbé kigunyolni, vagy elhárítani. Lehetnek köztük olyan kérdések, melyeket mi magunk sem tudunk megoldani, ezek bennünket is arra kényszerítenek, hogy tovább tanuljunk és kutatunk. A kérdésekre mindig komolyan kell felelni és pedig mindig Isten igéje alapján és arra hivatkozva. Ha megtehetjük, rá kell mutatni a megfelelő bibliai helyre, ahonnan mi a feleletet vettük, hogy így a gyermekeket ráneveljük, hogy kérdéseikre feleletet az Isten igéje alapján keressenek. Arra kell őket vezetni, hogy maguk is keressék a feleleteket, óvni kell őket az üres és hiábavaló kérdésektől, de figyelmeztetni a komoly és súlyos kérdésekre. Meg kell mutatni, hogy az

Isten igéjében való feleletet a mi hitvallásaink és nagy egyházi embereink munkái magyarázzák s azokat nekünk is szorgalmasan tanulmányozni kell, hogy készen legyünk a felmerült kérdésekre válaszolni.

Ezekkel ellentétben azonban számot kell vetnünk olyan *akadályokkal* is, melyek épen a gyermeknél a munkát gátolják. Itt szintén csak olyanokról beszélünk, melyek a gyermek lelki alkataban és természetében rejlenek. Ezek közül egyik gyanánt említjük azt, hogy a gyermek, bár hamar megragadja és befogadja a jót, nem rendelkezik elég *kitartással*, hogy amellet meg is álljon. A meghatottság egy pillanatában elhatározza magát, de ezt nem tudja keresztülvinni az életében, új benyomások feledtetik el vele. Ezt tudva, gondot kell fordítani rá, hogy a gyermeknek akarateréjét erősítsük, gyakoroljuk abban, hogy minél többször gondoljon arra, amit ígért, vagy elhatározott, főképen pedig azt mutassuk meg neki, hogy Krisztushoz folyamodjék, aki bennünk az akarást is, a végrehajtást is munkálja. Ezért fontos a gyermek imádkozásra és pedig önálló imádkozásra való nevelése. A másik akadály az, hogy a gyermekben, természeténél és koránál fogva nincs *önismeret*, nem tudja cselekedetét, gondolatait megbírálni és megítélni Isten igéje tükrében. Innen van sokszor a gyermek meggondolatlansága, jó gyermekeknél is nem ritkán tapasztalt *tapintatlanság, gonoszság, engedetlenség*. Ez olyan baj, amit a gyermek csak a korról tud valójában kinőni, de már a vas. iskolában nevelhetjük a gyermeket arra, hogy cselekedeteit ítélje meg az Isten igéje tükrében. A mi cselekedeteink mértéke nem mi magunk vagyunk, nem mi mondjuk meg azokról, hogy jók vagy rosszak, hanem Isten törvénye. Ezért szükséges a gyermeket Isten törvényével megismertetni, s nemcsak, hanem arra rávezetni, hogy ennek alapján vizsgálja meg a saját cselekedeteit. Végül egy harmadik akadály, amit úgy nevezhetünk, hogy a gyermeknek nincs *közösség tudata*, nem érez valódi mély kapcsolatot a családi, egyházi és nemzeti közösségek iránt. Ez is olyan baj, ami a korról együtt megszűnik, de ez ellen azért mégis harcolni kell. Az a hely, ahol legközelebről megtapasztalhatja a közösséget Isten igéje szempontja alatt: a vas. isk. csoport. Azért a csoportban arra kell törekedni, hogy igazi testvéri közösség legyen, melynek tagjait Isten tisztelete fűzi egybe. A vezérnek mindent el kell követnie, hogy a csoportban a gyermekek egymást testvéreknek lássák és életükkel, egymáson való segítségükkel be is bizonyítsák ezt.

Vas. iskolai vezetőképzés a skót reformátusoknál.

Raikes Róbert, a vas. iskola megalapítója, skót volt, így nincs mit csodálkozni azon, hogy a vasárnapi iskola megszervezettség alakjában a skót református egyházban látható meg. Hogy mennyire ki van építve a vas. iskolai munka, azt talán semmi sem mutatja annyira, mint az, hogy nagyon ritka helyen végzi ezt a munkát a lelkész, egymagában, segítség nélkül pedig sehol sem. Legtöbbször a lelképásztor csupán irányítja, ellenőrzi a munkát, amit a gyülekezet tagjaiból kikerült nagyszámú laikus vezetők, többnyire felserdült fiúk és lányok, végeznek. A mi viszonyainkhoz képest a skót reformátusok bővíben vannak az ilyen vezetőknek: átlag minden tíz gyermekre jut egy, vagy másképp nézve minden huszadik konfirmált egyháztag vas. isk. vezető.¹

A vas. iskolai vezetők (teachers) természetesen nem foglalkozásszerűen, hanem szeretetből, szolgálatként végzik munkájukat; következképpen mint életpályára, nem képezik ki magukat. Mégis van vas. isk. vezetői diploma, amit megfelelő előkészítés után bárki elnyerhet. Az előkészítés különböző módokon történik. Leggyakoribb az olyan helyi vagy kerületi *tanfolyam*, amilyen nálunk is szokott lenni (Kolozsváron). Többnyire nyáron rendezik, Summer Schools a nevük.² E tanfolyamok átlag egy hétig szoktak tartani s vagy általános képesítést adnak, vagy speciálisan bibliatanulmányal, misszióval, ifjabb és idősebb ill. kezdő és haladó csoportot tartva szem előtt. Helyi tanfolyam (Training Classes) gyakran van Glasgowban, a Skót Vas. Isk. Szöv. központjában, a laikus munkások képzésére szolgáló *Bible Training Institute*³-ban, de másutt is vidéken. Az ilyen helyi vezetők számára rendezett tanfolyam rendszeren télen van, 3–6 hónapra át, heti egy-két órával. Az ilyen gyakorlati tanulmányok inkább a vezetők állandó továbbképzését szolgálják, amire a skótok nagy gondot fordítanak. Nem hiába kezdi *J. W. D. Smith*, a Skót Vas. Isk. Szövetség új főtitkára (*James Kelly* európai titkár lett) a vezető felkészültségéről szóló tanulmányát így: „Aki tanítani akar, annak magának is állandóan tanulnia kell.”⁴

Ugyanazak télen szokták rendezni az egészen angolszász egyetemi rendszerű *levelező-kurzusokat* (Teachers' Correspondence Courses), mely a legfontosabb kiképző, amennyiben *rendszeres*

¹ Paisley skót város Lylesland nevű kerületében pl. egy egyházközségben, ahol az úrvacsorával élő tagok száma 1929. dec. 31-én 840 volt, a vas. iskolának 48 munkása (vezetője) van.

² 1929-ben négy ilyen nyári tanfolyam volt Skóciában. 1930-ra ötöt terveznek, mivel tavaly nem tudtak minden jelentkezőt elfogadni. — „The Scottish Sunday School Teacher”. 1930 január.

³ „Bibliai Nevelő Intézet.” Gyakran van külföldi tanulója is. 1924–25-ben pl. öt cseh diák tanult itt, úgy hogy összes évi költségeinek felét, mintegy 40.000 lejt személyenként, az Intézettől kaptak ösztöndíjként. Ez a lehetőség, hiszem. számunkra is nyitva áll. (Igazgató: Rev. D. M. MacIntyre, D. D. 64 Bothwell Street, Glasgow, Scotland.)

⁴ The Scottish Sunday School Teacher. 1929. október.

tudományos képzést ad. Négy-öt speciális ága van (külön a kezdőknek, külön a haladóknak, bibliaismeret, gyermektanulmány, stb.), mindenik ágának van egy vezetője. A tanulás a kijelölt könyvek (text-books) tanulmányozásából, feldolgozásából áll, 6 hónap után. Aki megfelelt, bizonyítványt kap; négy ilyen bizonyítvány jogosít aztán a vas. isk. tanító diploma elnyerésére.

A kiképzés egyébként erősen gyakorlati irányú, sokszor merő technikának a látszatát kelti s a módszertani fogásoknak elterjedtsége és megrögződése mutatja, hogy a kelletténél nagyobb fontossága van a pillanatnyi „hogyan”-nak. A mi szemünkben nem látszik elég alaposnak, elég átfogónak ez a nem egyszer rövides kiképzés, de ne feledjük, hogy egy vas. iskolán, ifj. bibliakörön nevelődött nemzedék legbuzgóbbjaiból kerülnek ki a skót vasárnapi iskola munkásai. S bár itt-ott tagadhatatlanul felüti fejét az elkülsőiesedés, vagy a „practice” túlhajtásának veszedelme, ez nem „angol képmutatás”, mert általánosnak nem mondható, hanem elkerülhetetlen kísértés ott, ahol nincs egyházi munka vas. iskola nélkül. Annál általánosabb az az őszinte törekvés, mely a vas. iskolával nem akar többet, de kevesebbet se, mint *Istenhez vezetni a gyermekeket*. Ezért az előkészítéshez is a lelki készség az, aminek megnyerésére mindenekfölött igyekeznek rásegíteni a vas. iskolai tanításra vállalkozókat. Mondanom se kell, hogy éppen ezért milyen fontos ebben a munkában az *imádkozás*.

Horváth J.

Vasárnapi iskolai, bibliaköri és leányköri vezetők konferenciája.

Rendes pünkösti konferenciánkat ez évben a pünköst utáni héten, június 12—14. napjain tartjuk meg Kolozsváron, mely konferenciára meghívjuk mindazokat, akik jelenleg vas. iskolát, bibliakört (fiú és leány bibliakört), vagy leánykört (egyesületet) vezetnek, vagy akik ilyenek vezetésére és ezekben való munkára el akarják szánni magukat.

A konferencia három napig, jun. 12. reggeltől jun. 14. estig tart, a következő napirenddel: D. e. 9—10 bibliaórák csoportokban, 10—1. előadások megbeszéléssel, d. u. 3—4. játék és énekóra; 4—6. konferenciák: 6—7. imaóra csoportokban, este 8—9. előadás.

A *bibliaórák* témái: Az elhívás (I. Kor. 4:1—7). A munka kényszerűsége (I. Kor. 9:16—23). Az izenet tartalma (II. Kor. 5:11—21).

Az *előadások* tárgyai: 1. A váltság jelentősége a református ember életében. 2. a) A vasárnapi iskola nevelői munkája (vas. isk. vezetőknek); b) A négyes program a munkában (bibliköri és leányköri vezetőknek). 3. Jeremiás próféta kora, személyisége és prófécijája.

A *konferenciák* tárgyai. (A konferenciák két csoportban folynak külön a vas. isk. és külön a bibliaköri és leányköri vezetők számára). a) A vas. isk. vezetőknek: 1. A vasárnapi iskolai munka

folytatása a bibliakörben. 2. Nehézségek és akadályok a munkában: b) Bibliaköri és leányköri vezetőknek: 1. A bibliaköri munka helye az egyház munkájában. 2. Nehézségek és akadályok.

Az *imaórák* tárgyai: 1. A gyermekek és ifjúság közötti munka egyházunkban és az egész világon (Efez. 1:15—23). 2. Az anya-szentegyház, vezetői, tagjai és munkái (Ef. 2:14—22). 3. Közös imaóra és áhitat.

A konferencia a *ref. theologia* dísztermében és tanácstermében lesz. A vidékről jövők közül azokat, akik ezt jelentkezőskor kérik, elszállásoltják, étkezni (ebéd és vacsora) a theol. konviktusában fognak. A résztvenni óhajtok *jelentkezzenek* dr. Imre Lajos egyh. ker. belm. előadónál (Cluj—Kolozsvár, Ref. theologia) *egy levelező lapon, jelezve azt is, igényt tartanak-e szállásra és mikor érkeznek*. A jelentkezéskor kell kérni a segítyt is, illet azonban csak az kérjen, aki komolyan rá van szorulva, s ez összeg az útiköltség $\frac{1}{3}$ részénél több nem lehet. *A jelentkezés végső határideje május 25. Későbbi jelentkezéseket nem veszünk figyelembe*. A résztvevők a szállást ingyen kapják, étkezésért napi 50 lejt fizetnek.

Mindenki hoz magával teljes Bibliát, Ref. Énekeskönyvet, Heidelbergi Kátét, Zengjen hálaének e. énekeskönyvet és jegyzeteknek való papírt és ceruzát. Minden jelentkező már elindulása előtt lehetőleg megkapja az értesítést arról, hova kell szállania, aki ilyen értesítést nem kapna, az érkezése után a Ref. theológiára jöjjön, ott beosztását megtudhatja.

Készüljünk imádkozással és a kitűzött kérdések feletti gondolkozással a konferenciára.

A m u n k a.

Hírek külföldi vasárnapi iskolákról. A skót református vasárnapi iskolai lap „The Scottish Sunday School Teacher” *J. Kelly* nemzetközi vas. isk. utazótitkár látogatásaival kapcsolatban, időnként beszámol az egyes országok vas. iskoláiban előforduló különösebb eseményekről, haladásról. Így a múlt évről az októberi szám hírül adja, hogy *Bulgáriában* és *Jugoszláviában* sikerült egy-egy hétig tartó vezető-képző konferenciát összehozni. Az utóbbiban 42 magyar is résztvett s előadóként id. *Victor János*, a magyarországi vas. isk. munka ős vezetője. A tanfolyamot a brittek anyagilag segítették. Ugyancsak segítyt kér a *csehszlovákiai* mozgalom. Itt a konferencia alkalmával a sajtó szegődött lelkesen az ügy mellé. *Olaszországban* a munka növekedése egyre jobban megmutatja a Biblia hiányát. *Latviában* már annyira nem kezdő a munka, hogy egyszerre több központban is tartanak vezető-képző tanfolyamot. *Izlandban* egy britt két hónapot töltött

a munka beindításán fáradozva. *Lengyelországban* a Vas. Isk. Szövetség felvette kebelébe a baptista felekezet munkáját is. *Indiában* a munka növekedését jelzi, hogy a legutóbbi tanfolyamra 22 helyre 80 jelentkező akadt, aki vas. isk. vezetésre akart előkészülni. *Sziriában*, Baalbekben a múlt nyáron 15 felekezet 73 kiküldöttje megtartotta a bibliai földek (Szentföld, Sziria, Örményország) első közös vas. isk. konferenciáját, az ősi örmény egyházzal kapcsolatban kezdett munka első eredményeként.

Nyugtázások: *Vas. isk. központi alapra:* Lupény 100 lei, Balavásár 100 lei, Ismeretlen 21 lei, Fogaras 100 lei, Érmihályfalva 50 lei, Bágyon 140 lei, Szilágysomlyó 200 lei, Szövérd 50 lei, Gyalu 156 lei. *Külmisszióra:* Lupény 100 lei, Balavásár 100 lei, Fogaras 100 lei, Fogarasi nőszövetség 104.50 lei, Érmihályfalva 50 lei, Marosvásárhelyi ref. koll. vas. isk. 330 lei. *Árváknak:* Bágyoni v. isk. 200 lei.

Kálvin János: Ujszövetségi irásmagyarázatait kiadja az „Ifjú Erdély”. A hat vastag kötetből álló munka három év alatt jelenik meg, ára 3500 lei, mely részletben, az egyes kötetek megjelenésekor fizetendő. Megrendelhető lapunk kiadóhivatalánál.

Ezt a munkát *melegen ajánljuk* mindenki figyelmébe, mint amely a Szentírás olvasásához és megértéséhez szinte nélkülözhetetlen. Havi 100, napi 4 leiből megvehető s aránylag olcsón jut vele az ember kimeríthetetlen kincstárhoz.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SZERKESZTI :

DR. IMRE LAJOS

KIADÓHIVATAL :

CLUJ, CALEA VICTORIEI 38.